

DE MILITAIRE SPECTATOR



OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie b.d.
Hoofdred.: M. R. H. CALMEYER, Generaal-Majoor v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
C. J. M. NASS, Majoor-vlieger
A. T. J. BOESTER, Hoofd Krijgsgeschiedkundige Sectie van
de Gen. Staf van het K.N.I.L.

117de JAAR

Nr. 11

Nov. 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. f 1.25

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

Uit de Legerorders	623
Nieuws van de maand	625, 679
Nederland's verdediging tegen de Duitse aanval (XXII) . . .	626

Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

De strijd in Oost-Borneo (II)	635
---	-----

Redactioneel Gedeelte.

Het lezen en interpreteren van luchtfoto's, door J. G. Christerus, Res. Eerste Luitenant	643
Toepassing van enige eenvoudige administratieve hulpmiddelen in het militaire leven, door Mr W. G. F. Snijders, Res. Kapitein der Artillerie	662
De guerilla-oorlog in heuvel- en bergterrein op West-Java, door J. Flink, Luitenant-Kolonel der Infanterie	671
Mededelingen van de Dienst van de K.M.G.	682

DE
MILITAIRE SPECTATOR



OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie b.d.
Hoofdred.: M. R. H. CALMEYER, Generaal-Majoor v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
C. J. M. NASS, Majoor-vlieger
A. T. J. BOESTER, Hoofd Krijgsgeschiedkundige Sectie van
de Gen. Staf van het K.N.I.L.

117de JAAR

Nr. 11

Nov. 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. f 1.25

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

Uit de Legerorders	623
Nieuws van de maand	625, 679
Nederland's verdediging tegen de Duitse aanval (XXII) . . .	626

Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

De strijd in Oost-Borneo (II)	635
---	-----

Redactioneel Gedeelte.

Het lezen en interpreteren van luchtfoto's, door J. G. Christerus, Res. Eerste Luitenant	643
Toepassing van enige eenvoudige administratieve hulpmiddelen in het militaire leven, door Mr W. G. F. Sniijders, Res. Kapitein der Artillerie	662
De guerilla-oorlog in heuvel- en bergterrein op West-Java, door J. Flink, Luitenant-Kolonel der Infanterie	671
Mededelingen van de Dienst van de K.M.G.	682

OFFICIELE MEDEDELINGEN



van het

Ministerie van Oorlog

UIT DE LEGERORDERS

Nr. 278. — Ter kennis brengen van legerorders en bescheiden aan militairen.

Bij herhaling blijkt, dat militairen geen kennis dragen van legerorders en bescheiden waarvan de inhoud voor hen van belang is.

In verband hiermede bepaal ik, dat de autoriteiten en commandanten, die uit hoofde van hun functie legerorders ontvangen, verplicht zijn deze ter kennis te doen brengen, c.q. ter kennis te brengen van de rechtstreeks onder hun bevelen staande officieren en adjudanten-onderofficier en deze daarvoor te doen tekenen.

Voorts zijn genoemde autoriteiten en commandanten verplicht de legerorders en bescheiden of gedeelten daarvan, welke ook voor andere categorieën van belang zijn, op de daartoe meest geschikte wijze (b.v. door voorlezing, het houden van theorie of bekendmaking op een publicatiebord) te hunner kennis te brengen en dienen zij zich er van te overtuigen, dat door de er bij betrokkenen hiervan inderdaad kennis is genomen.

In verband met het bepaalde in art. 78 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht (Staatsblad 1931, nr. 378) moeten de militaire ambtenaren en zij, die, in de zin van vóornoemd Reglement als militaire ambtenaren worden beschouwd, bekend worden gemaakt met in de legerorders opgenomen bepalingen, ter zake van welker niet-naleving de militaire ambtenaar voordelen kunnen worden onthouden of nadelen toegebracht.

Deze legerorders zullen in den volgorde, behalve met haar nummer, worden aangeduid met de letters **MA**, welke gesteld zullen worden onder het nummer der legerorder.

Deze legerorders worden op gelijke wijze als hiervoren bepaald bekend gemaakt.

Aan de zich niet in werkelijke dienst bevindende militaire ambtenaren (dat zijn in het algemeen de niet tot het be-

roepspersoneel behorende militaire ambtenaren), zullen de hoofden van staven en dienstvakken en de regiments-, korps- en overeenkomstige commandanten een afdruk van elke „legerorder-M.A.” moeten toezenden

Bedoelde autoriteiten kunnen daartoe telkens binnen één maand na verschijnen der legerorder aan het Hoofd van de Afdeling S.I. en A van het Ministerie van Oorlog het nodige getal overdrukken aanvragen.

Legerorder 1933, nr. 373 (Z.B.U. blz. 1057) en Legerorder 1947, nr. 117, komen te vervallen.

Nr. 281. — Regeling postverkeer van en voor Nederlandse militairen.

De van 1 October 1948 af van kracht zijnde regeling betreffende de particuliere correspondentie van en met de Nederlandse militairen in binnen- en buitenland is vervat in de Ministeriële kennisgeving van 17 Augustus 1948, Afd. K 4 nr. 1101, welke is opgenomen in deze L.O.

Nr. 282. — Studieverzameling van de Technische Staf.

In het Arsenaal aan de Korte Geer te Delft is een studieverzameling ingericht, welke ressorteert onder de Chef van de Technische Staf.

Van het na de bevrijding in Nederland aangetroffen oorlogstuig werd een zeer beperkt aantal exemplaren in de verzameling opgenomen, hetgeen een vergelijkende studie van dat materieel mogelijk maakt.

In het bijzonder wordt de aandacht van inrichtingen voor militair onderwijs op deze studieverzameling gevestigd.

Voor bezichtiging van de studieverzameling moet rechtstreeks overleg worden gepleegd met de Directeur, Arsenaal aan de Korte Geer te Delft, telefoon 3586.

Nr. 288. — Tenuen.

1. In afwachting van een nadere

regeling in het derde blad van wijzigingen op het Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst (boekwerk nr. 1584) wordt reeds thans het volgende bepaald.

Aan militairen, voor zover zij gerechtigd zijn tot het dragen van de dagelijkse tenue (art. 64 deel A en art. 35 deel B Voorlopig R.I.D.K.L.) is toegestaan:

de bij deze tenue behorende bruine lage schoenen met khakikleurige sokken te dragen bij de veldtenue en de zomertenuue, doch uitsluitend buiten dienst, bij bureaudienst of bij ongewapende dienst buiten troepenverband;

de pantalon dagelijkse tenue of de z.g.n. zomerpantalon van khakikleurige wollen stof te dragen bij de zomertenuue.

Het gezamenlijk dragen van een veldblouse met bedoelde zomerpantalon is verboden.

Eveneens is voor alle militairen verboden het dragen van zwarte lage schoenen bij een khakikleurige uniform.

Nr. 289. — Gebruik van de Oranjewimpel bij de Nederlandse vlag.

Door de Raad van Ministers zijn vastgesteld de hierna volgende richtlijnen nopens het gebruik van de Oranjewimpel bij de Nederlandse vlag.

1. Op de verjaardagen van alle leden van het Koninklijk Huis wordt door alle officiële instanties gevlagd met Oranjewimpel.

2. Op feestelijke gelegenheden, waarbij de twee-eenheid Nederland-Oranje tot uitdrukking wordt gebracht wordt eveneens door alle officiële instanties gevlagd met Oranjewimpel.

3. In alle andere gevallen (dus b.v. op de Nationale herdenking van 5 Mei) wordt gevlagd zonder Oranjewimpel.

4. Het bovenstaande geldt voor alle gebouwen en terreinen, onafhankelijk van de wijze, waarop voor het gebouw of op het gebouw zelve wordt gevlagd.

5. Het bovenstaande geldt niet: voor Harer Majesteits schepen van Oorlog en voor Marine-inrichtingen aan de wal,

voor kazernes en analoge inrichtingen van de Koninklijke landmacht,

voor vaartuigen in andere publieke dienst, voor de koopvaardijvloot en voor de vissersvloot,

die steeds de Nederlandse vlag zonder wimpel voeren.

Uitzonderingen zijn ook gebouwen en terreinen van die legeronderdelen, die een speciale vlag voeren.

6. Indien ten teken van rouw halfstok wordt gevlagd, moet de vlag eerst vol gehesen worden, alvorens de vlag

halfstok te doen waaien. Bij het binnehalen van de vlag moet de vlag van halfstok eerst vol gehesen worden alvorens de vlag in te halen. Bij halfstok vlaggen wordt nimmer gebruik gemaakt van de wimpel.

In verband met het gestelde in de punten 5 en 6 wordt de aandacht gevestigd op de artikelen 58 en 124 van het Reglement op de Garnizoensdienst, voor wat betreft het vlaggen van de kazerne- en van de overige militaire gebouwen.

Nr. 291. — Onderscheidingstekenen Tropentenuue.

A. Tropen-veldtenue.

Op de tropen-veldtenue worden de voor de zomertenuue vastgestelde onderscheidingstekenen rechtstreeks op de schouderpassanten gedragen met weglating van de gekleurde ondergrond.

De schouderpassanten zijn van dezelfde kleur en stof als het overhemd, waarop zij worden gedragen

B. Tropen-dagelijkse tenue.

Op de tropen-dagelijkse tenue worden de voor de zomertenuue vastgestelde onderscheidingstekenen gedragen.

Nr. 296. — Ceremoniële tenue Garde-regimenten.

De ceremoniële tenue van de officieren van het wapen der Infanterie, bij Koninklijk Besluit geplaatst bij een der Garde-regimenten, alsmede de tot deze Garde-regimenten behorende overige militairen, is omschreven in het Kon. Besluit van 10 Augustus 1948, nr. 2, neergelegd in deze L.O.

Nr. 297. — Tandheerkundige behandeling.

Aangezien het herhaaldelijk voorkomt dat militairen zich voor tandheerkundige behandeling in strijd met de desbetreffende voorschriften vervoegen bij een willekeurige tandarts — c.q. contract-tandarts — zonder in het bezit te zijn van het voorgeschreven verwijsbriefje, bepaal ik het volgende:

In plaatsen, waar een Militair Tandheerkundig Centrum gevestigd is, dient de militair, die tandheerkundige behandeling nodig heeft, zich bij dit Centrum te vervoegen.

In plaatsen, waar géén Militair Tandheerkundig Centrum gevestigd is, dient de militair zich te wenden tot de Officier van Gezondheid — c.q. de als zodanig dienstdoende burgerarts — van zijn onderdeel.

Met de door de arts van zijn onderdeel afgegeven schriftelijke „verwijzing

naar de tandarts", wendt hij zich tot de in dit verwijsbriefje genoemde contract-tandarts.

Kosten gemaakt voor tandheelkundige behandeling, doordat geen rekening is gehouden met het bovenstaande, zullen niet door het Ministerie van Oorlog worden vergoed.

Nr. 300. — Verstrekking van kleding tegen betaling.

Met ingang van 15 September 1948 kunnen de in de afdeling officierskleding van de garnizoenskledingmagazijnen aangekochte artikelen aan de kassa van die afdeling worden betaald.

Nr. 305. — Titel van de Gemaal van Hare Majesteit de Koningin.

Ter kennis van de Koninklijke landmacht wordt gebracht, dat de Gemaal van Hare Majesteit de Koningin officieel behoort te worden aangeduid als: Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden.

Nr. 306. — Benamingen van de delen des Rijks.

Ter kennis van de Koninklijke landmacht wordt gebracht, dat krachtens de Wet van 3 September 1948, Staatsblad nr I 1410, in den vervolge de benamingen van de delen van het Koninkrijk der

Nederlanden luiden: Nederland, Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen.

Nr. 308. — Uniformen en tenuen van het personeel der Reserve Grensbewaking.

1. De uniformen en tenuen van het personeel der Reserve Grensbewaking zullen zijn als die van de Koninklijke Marechaussee, behoudens de verschillen, genoemd in punt 2.

2. A. Veldtenue.

a. De baret is van khakikleurige stof. N.B. De baretgesp als voor Koninklijke Marechaussee.

b. Op de bovenmouwen van de veldblouse wordt een korpsdistinctief gedragen van nassau-blauw katoen, waarop in witte letter geborduurd: Reserve Grensbewaking.

N.B. Op de schouderbedekkingen wordt het wapendistinctief der Koninklijke Marechaussee gedragen.

c. In dienst wordt om de rechter bovenarm een nassau-blauwe armband gedragen met in witte letters: G.B.

d. Nestels worden niet gedragen.

B. Dagelijkse tenue.

a. Indien de baret wordt gedragen, is deze van khakikleurige stof.

b. Nestels worden niet gedragen.

NIEUWS VAN DE MAAND

De Oorlogsbegroting 1948.

Evenals is geschied bij het verschijnen van de Memorie van Toelichting bij de Oorlogsbegroting 1948 (zie M.S. 116e jaar No. 10, October 1947) volgen hier enige gegevens uit de Memorie van Toelichting bij die voor het jaar 1949.

Algemene lijnen voor het te volgen beleid.

De voor het jaar 1949 ontworpen algemene richtlijnen voor het te voeren beleid, waarop het onderwerpelijke begrotingshoofdstuk is gebaseerd, komen in beginsel overeen met die, welke in het voorafgegane jaar werden gevolgd. Genoemd beleid wordt beheerst door de volgende factoren.

1. Ter aflossing van de troepen, welke in Indonesië met het handhaven van de orde en rust zijn belast, is het noodzakelijk de uitzending van troepen in ongeveer gelijke omvang als in 1948 te doen plaats vinden.

2. De militaire verplichtingen, welke voortvloeien uit het door de Regering gevoerde buitenlandse beleid, met name het deelnemen aan het Westpact en — in het kader van dit

pact — de militaire samenwerking met België, vormen, ten tijde van de samenstelling dezer Memorie nog een onderwerp van bespreking en studie en kunnen derhalve nog niet geheel worden overzien. Niettemin is de Regering van oordeel dat, wil zij binnen redelijke termijn aan deze verplichtingen kunnen voldoen, de terzake te treffen maatregelen dienen te worden voorbereid en — voor zover de nodige gegevens reeds ten dienste staan en de beschikbare middelen zulks toelaten — hiermede een begin van uitvoering zal moeten worden gemaakt.

3. Gelet op de toestand van 's lands financiën zullen de hiervoren onder 2 genoemde maatregelen slechts van (zie vervolg op blz. 679)

Publicaties van Sectie G 8 van het Hoofdkwartier van de Generale Staf uit het in bewerking zijnde stafwerk

NEDERLAND'S VERDEDIGING TEGEN DE DUITSE AANVAL

De Krijgsverrichtingen op het Zuidfront van de Vesting Holland (XXII)

De krijgsverrichtingen West van de Dordtse Kil van 10 Mei 12.00—14 Mei 7.00. (Vervolg.)

d. De krijgsverrichtingen op 13 Mei (vervolg).

Inmiddels werd een ander middel beproefd om de Duitse opmars te stuiten en wel het klassieke vaderlandse middel, het water.

De Luitenant-Kolonel Gr.A.C., kreeg van de Hoofdopzichter van het Waterschap Hoeksche waard te 's Gravendeel de inlichting, dat de mogelijkheid bestond de Oude Beerpolder¹⁾ op het Eiland van Dordrecht met inbegrip van de nieuwe verkeersweg te *inunderen* door het sluisje bij het electrisch gemaal tegen De Wacht te vernielen.

Nadat zulks de Groepscommandant was gemeld, vroeg en verkreeg deze om 8.20 van de O.L.Z. de vereiste toestemming²⁾. C.-I-23 R.A. kreeg onmiddellijk daarop bevel met een enkel vooruitgeschoven stuk bedoelde sluis te vernielen. Deze niet eenvoudige taak werd opgedragen aan een stuk van 3-I-23 R.A. met als vuurleider de Luitenant — toegevoegd van deze batterij, een Cadet-vaandrig. Deze nam opstelling aan de Kildijk, terwijl het stuk onder vijandelijk vuur over de open dijken in stelling werd gebracht. Om 10.50 waren 40 granaten vershoten en 25 voltreffers verkregen, doch het stuk stond niet recht genoeg tegenover de sluis zodat de schoten de zijwand troffen en de sluis niet vernielden. De Gr.A.C. beval toen burgerwerkkrachten — die bezig waren de door de bombardementen in de Kildijk geslagen gaten te dichten — een verhoogde stelling voor het stuk te bouwen. Door de loop der gebeurtenissen is dit werk echter niet voltooid.

Daar een inundatie van de Beerpolder met het aangrenzende weggedeelte de Duitse opmars wel zou belemmeren maar niet beletten, was ondertussen gezocht naar een inlaatmiddel met afdoender uitwerking.

Dit werd gevonden in een sluisje bij Wioldrecht, waarmede het noordelijk gedeelte van het Dordtsche Eiland kon worden geïnundeerd. Gedekt door 4-3 G.B. werd dit sluisje daarop, onder leiding van een 1e Luitenant der genie, in samenwerking met de heer Hoofdopzichter van het Waterschap Hoeksewaard en door een jongmens, dat zich daartoe

1) Zie schets 1c.

2) In de waterstaatkundige toestand van het terrein mag geen verandering worden gebracht tenzij op last of met machtiging van de O.L.Z." (Voorschrift Velddienst", Deel I, punt 48).

vrijwillig beschikbaar stelde, te 11.40 geopend. Het water stroomde slechts langzaam binnen, ten eerste aangezien het eb was³⁾ en voorts omdat de doorlaatopening slechts klein was. Voor het verkrijgen van een grotere doorlaatopening moesten enige ijzeren platen worden doorgebrand. Deze arbeid, die technisch personeel vereiste, kon echter niet meer worden voltooid.

Intussen rolden steeds meer gepantserde en andere voertuigen over de verkeersbrug bij Willemsdorp, zodat de Groepscommandant tegen 10 uur de indruk kreeg, dat inderdaad een gehele pantserdivisie in opmars was. Aangezien inmiddels duidelijk was gebleken, dat het vuur op de bruggen niet in staat was deze te vernielen of het verkeer ernstig te belemmeren, werd het artillerievuur om 10.50 weder op de noordelijke bruggenhoofden gelegd. Hieraan namen thans deel de 25 Afd. A (met 6 stukken), 2-II-23 R.A., 1 en 3-I-23 R.A.

Door de intensieve vuurwerkzaamheid dreigde intussen weder munitiegebrek te ontstaan. Gelukkig werd om 10.30 uit de Groep Spui telefonisch bericht ontvangen, dat op dit uur een door de D.E.V. afgezonden *munitie-colonne* onder een Res. 1e Luitenant Brielle was gepasseerd. Deze hield in: 7 rantsoenen bg. van 7 veld, 3 rantsoenen scherpe patronen no. 1 (geweren en lt.mitr.), 3 rantsoenen scherpe patronen no. 23 (zw. mitrs.), 3 rantsoenen scherpe eihandgranaten no. 1 en 3 rantsoenen scherpe handgranaten no. 3. Met uitzondering van mortiermunitie zouden hiermede alle behoeften gedekt zijn. Van deze laatste munitie zegde de Chef van de Staf der Groep Spui echter de zending van 180 stuks toe.

De Chef Staf van de Groep Kil deed de munitiecolonne naar Mijnsheerenland dirigeren met de bedoeling deze voorshands als munitietrein (mobiele aanvullingsplaats) te benutten.

Behoudens dit lichtpunt begon de toestand voor de Groep Kil meer en meer een somber aanzien te krijgen. Niet alleen marcheerde kennelijk een pantserdivisie over de bruggen bij Willemsdorp en Zwijndrecht tegen het hart des lands op, daarbij de Groep Kil in de rug komende, en was derhalve van een ingrijpen der Lt.Div. — van welk onderdeel niets meer werd vernomen — geen heil meer te wachten, doch bovendien kwamen uit Dordrecht de meest ongunstige berichten. Om 11.45 meldde de Kapitein adjudant van de Garnizoenscommandant, telefonisch dat C.Lt.Div. de stad had verlaten en deze als verloren moest worden beschouwd.

In het begin van de middag opende een zware batterij, die de vijand bij het Stoomgemaal te Moerdijk in stelling had gebracht, met behulp van een waarnemingsvliegtuig, een juistheidsvuur tegen de kazemat Hollandsch Diep II bij Bouwlust. Aanvankelijk ontploften de granaten in de bouw- en weilanden en troffen ook de boerderij, die zwaar werd beschadigd. Daarna werden enige voltreffers verkregen, doch het beton bood goed weerstand.

Het bombardement eindigde nadat omstreeks 50 granaten waren vershoten. Slechts een betonlaag van omstreeks 10 cm was afgebrokkeld. De in 1935 gebouwde kazemat had de vuurproef glansrijk doorstaan. Hoewel de bezetting aanvankelijk tot tweemaal toe de kazemat

³⁾ De vloed zou omstreeks 17.00 inzetten. Het tijdsverschil bedraagt in de Dordtse Kil gemiddeld 1,83 m.

had verlaten, was haar vertrouwen in de dekking door deze uitslag tenslotte gestegen. Niettemin vertoonde de infanterie in het vak van het detachement belast met het beletten van het verkeer over de bruggen, die reeds ruim drie etmalen vrijwel zonder slaap in gevecht was, tekenen van uitputting. Aflossing was niet mogelijk, daar noch de Detachements-, noch de Groepscommandant over reserve van enige betekenis beschikten. Evenmin kon worden voldaan aan dringende verzoeken om aflossing van C.-25 Afd. A, een Res. Kapitein, die om 8.00 en nogmaals om 14.30 meldde, dat deze afdeling uitgeput was.

In 's Gravendeel wachtten de beide uit de Groep Spui verkregen compagnieën, 1-II-34 R.I. (min een S.) en 3-I-34 R.I. (min een S.), zomede de gevormde M.C., sinds de vroege morgen op het bevel om de uitval uit Wieldrecht in te zetten. De stemming bij deze onderdelen was van den beginne af gedrukt en door het lange wachten niet verbeterd. Van de beide compagniecommandanten van 34 R.I., ging weinig bezieling uit. De Commandant van één der compagnieën gaf bij de bevelsuitgifte de mening te kennen, dat zijn troep ongeschikt was om aan te vallen.

Uit de troep zelf werd de opmerking vernomen: „Moeten wij oude mensen nu ook al aanvallen?” Het zware luchtbombardement had op deze troepen — meer dan op de onderdelen, die reeds enkele dagen in gevecht waren — diepe indruk gemaakt.

Aangezien na de mededeling van de Kapitein-Adjutant van de Garnizoenscommandant te voorzien viel, dat de over Dordrecht lopende telefoonverbinding tussen Puttershoek en 's-Gravenhage zou worden verbroken, gaf C.-Groep Kil C Vg.H. om 12.10 telefonisch een uiteenzetting van de toestand en verkreeg daarbij machtiging om, mocht hij gedwongen worden terug te gaan, zulks te doen tot achter het Spui — de eerste weerstandslijn in westelijke richting — en dan tevens de troepen van Groep Spui onder zijn bevel te nemen. In *de lijn Spui—Oude Maas* zou dan aansluiting aan de Vesting Holland kunnen worden verkregen.¹⁾ Overeenkomstige mededelingen verstreekte C.-Groep Kil om 12.40 aan de Generaal-majoor, Chef Staf Landmacht van het A.H.K.

Voorshands besloot C.-Groep Kil echter aan de Kil stand te houden en, toen het duidelijk werd, dat van de voorgenomen aanval op Amstelveen niets meer zou komen, de daarvoor bijeengetrokken compagnieën te benutten om de troepen aan de Kil, die reeds sinds de morgen van 10 Mei in gevecht waren, *af te lossen*. Om 12.20 ontving de Majoor, Commandant van het detachement bestemd voor de aanval op Amstelveen, bericht, dat van de aanval werd afgezien en hij voor aflossing kon beschikken over 1-II-34 R.I. (min een S) onder een Kapitein en over de sectieën zw. mitrs., terwijl 3-I-34 R.I. (min een S) onder een andere kapitein naar Maasdam moest terugkeren. De bedoeling bestond deze compagnie vervolgens voor aflossing ter beschikking te stellen van de Majoor Commandant van het Zuidelijk deel van het Kilfront. Aangezien echter bleek, dat het bruggenhoofdje van 4-3 G.B. (min een S) sedert omstreeks 13.00 uit het oosten werd aangevallen, waartegen 2-I-23 R.A. om 13.10 een afsluitingsvuur ontketende, stond de Groepscommandant om 13.28 de Majoor, Commandant van het Noordelijke deel van het Kilfront, toe 3-I-34 R.I. (min een S.) te 's-Gravendeel te doen blijven tot de toestand zich zou hebben gestabiliseerd.

1) Zie schets 1.

De compagnie mocht echter zonder machtiging van de Groepscommandant niet worden ingezet.

De gebeurtenissen namen echter snel een ongunstige wending. Omstreeks 13.30 werd *het bruggenhoofdje uiteengeslagen* door een achttal vechtwagens, waartegen de bezetting volkomen machteloos was. 4-3 G.B. (min een S.) verloor bij de verdediging van het bruggenhoofdje 12 doden, vele gevonden en omstreeks 40 krijgsgevangenen, w.o. de C.C., die door de vechtwagens te samen werden gedreven. De resterende 23 man slaagden er in zich verborgen te houden en in de nacht 13/14 Mei over de Kil te komen en bij de troepen te 's-Gravendeel aan te sluiten.

Toen de vechtwagens daarop tegenover 's-Gravendeel op de Oostoever van de Kil verschenen, aanvankelijk zonder het vuur te openen, gaf de Gr. A.C. een Res. 1e Luitenant, C.-2-1-23 R.A., opdracht een stuk in stelling te brengen ten zuiden van de haven (bij het zg. Oude Veer) teneinde de vechtwagens met directe richting te bestrijden. Het stuk kwam, onder een Wachtmeester 1e kl., in stelling, doch deze durfde het vuur niet te openen aangezien de vechtwagens omringd waren door Nederlandse krijgsgevangenen¹⁾. De vrij sterk hellende straat maakte het buitendien twijfelachtig of, zonder nadere voorzieningen, kon worden gevuld.

Terwijl dit zich te 's-Gravendeel afspeelde, stak omstreeks 14.30 een Duitse stoottroep ten zuiden van De Wacht verrassend de Kil over. De bij De Wacht in tirailleurlinie langs de dijk liggende 3e sectie van 3-II-28 R.I. onder een Res. 2e Luitenant ontving flankerend vuur en week terug. Deze beweging werd waargenomen door de linker- en middenbatterij van de 25 Afd. A, waarop deze batterijen door het personeel werden verlaten in de richting van Schenkeldijk, nadat bij de linkerbatterij de twee overgebleven stukken waren vernageld. De Majoor, Commandant van het Zuidelijk vak van het Kilfront, die over geen reserve beschikte, en C.-25 Afd. A, vormden daarop met het personeel der staven een grendellijn langs de Schenkeldijk. Voorts stelde deze Res. Majoor — met enige vertraging door storing van de telefonische verbinding tengevolge van het artillerievuur uit de richting van Moerdijk — de C.-28 R.I. te Maasdam met het gebeurde in kennis²⁾.

Om 14.45 bereikte de Groepscommandant te Puttershoek de telefonische melding van C.-28 R.I., dat de Duitsers bij de Wacht de Kil waren overgekomen, dat de infanterie terugtrok en de 25 Afd. A door het personeel was verlaten. De Kolonel, Commandant Groep Kil, die uit deze melding de indruk kreeg, dat de vijand met sterkere krachten was overgekomen dan inderdaad het geval was, gaf daarop d.t.v. C.-28 R.I., aan het detachement *bevel*: „Standhouden in de lijn Steenplaats—Mookhoek. Linkervleugel tot elke prijs vasthouden. Ik zet tegenstoot in”. Voor deze *tegenstoot* werden aangezet het detachement uit Maasdam en 3-I-34 R.I. (min een S.) uit 's-Gravendeel met opdracht: „Vijand is bij De Wacht de Kil overgestoken. Val aan richting Willemsdorp, herneem 25 Afd. A en werp vijand in de Kil.

1) De Groepscommandant ontving te 14.35 telefonisch bericht van deze toestand en gelastte, het vuur te openen, hetgeen echter niet tot uitvoering kwam.

2) De beide Majoors, vakcommandanten, ressorteerden rechtstreeks onder de Groepscommandant. De telefonische verbinding van het Zuidelijk vak liep echter over C-28 R.I. te Maasdam.



De watertoren te 's Gravendeel na de beschieting van dit dorp door Duitse vechtwagens in de namiddag van 13 Mei.

Oost (West) van U valt een detachement aan uit 's-Gravendeel (Maasdam)".

De Luitenant, Commandant van het detachement uit Maasdam, kreeg bovendien opdracht zijn detachement zo ver mogelijk met auto's te verplaatsen. Voorts kreeg de Gr. A.C. bevel door 2-II-23 R.A. vuur te doen brengen op De Wacht.

Alvorens de tegenstoot kon worden ingezet, namen de gebeurtenissen te 's-Gravendeel echter een catastrophale wending. Na enige tijd te Wieldrecht ongestoord te hebben heen en weer gereden, openden de gevechtswagens omstreeks 15.00 met hun 10 cm geschut een hevig artillerievuur, in het bijzonder gericht tegen de waarnemingspunten. De watertoren werd zwaar beschadigd, verschillende huizen geraakten in brand, evenals een gashouder, die met een grote steekvlam uitbrandde, de spits van de kerktoren — naast de commandopost van de Gr. A.C. gelegen — stortte onder donderend geraas in met de zich daarop bevindende artilleriewaarnemingspost.

Als door een wonder kwamen een Luitenant, een Kornet en twee telefonisten een kwartier later ongedeerd uit het puin te voorschijn.

In het dorp, waar onder de dreiging van de vechtwagens reeds onrust was ontstaan, brak onder de burgerbevolking en een deel van de bezetting een *paniek* uit. De beide aan de Kil gelegen sectiën van 3-III-34 R.I. en 2-III-28 R.I. konden door hun Kapitein en een Luitenant in noodszaak ter plaatse worden gehouden. Van de drie, ter weerszijden van de havenmonding opgestelde stukken van de M.C.-III-34 R.I. trok één stuk terug, evenals het personeel van het aldaar in stelling gebrachte stuk 7 veld. Het hevigst greep de paniek echter de verder achterwaarts opgestelde compagniën (1-II-34 R.I., 3-I-34 R.I. en gecombineerde M.C.) aan. De kapitein, C-3-I-34 R.I. gaf zijn compagnie bevel het vrije veld in te gaan, hetgeen in een vlucht ontaardde. C-I-II-34 R.I., bevond zich juist bij de Majoor, Commandant Noordvak, tot het ontvangen van orders in verband met de aflossing. Bij de compagnie bevond zich als enige officier een Res. 2e Luitenant. Deze bezat niet voldoende overwicht om de paniek de kop in te drukken. Evenmin was dit het geval met de Kapitein, Commandant van de gefengde compagnie zware mitrailleurs van III-28-R.I. van wiens onderdeel de beide sectiën van 11 M.C. vluchtten, terwijl de sectie der M.C.-III-28 R.I. onder een Adj. onderoff. bijna geheel ter plaatse bleef. In grote wanorde verspreidden de genoemde onderdelen zich.

De Gr. A.C., was, na in de omgeving van zijn commandopost de orde te hebben doen herstellen, van oordeel, dat onder deze omstandigheden de leiding van het artillerievuur uit 's-Gravendeel niet langer mogelijk was en besloot, vergezeld door twee zijner officieren, naar Puttershoek te rijden, teneinde een verlegging van de commandopost van de Gr. A.C. aan de Groepscommandant voor te stellen. Deze handelwijze had echter een noodlottige uitwerking. Nauwelijks zag men te 's-Gravendeel de auto van de Gr. A.C. uit het dorp wegrijden of de paniek kreeg een nieuwe impuls. Het grootste deel van het ter versterking ontvangen personeel stormde naar de vrachtauto's, waarmede het in de afgelopen nacht was vervoerd en die zich nog bij 's-Gravendeel bevonden, en reed daarmede in de richting van Maasdam weg.

De Kapitein Commandant 3-I-34 R.I., trachtte in een personenauto de vluchtende troepen te achterhalen, de overige officieren bleven in 's-Gravendeel.

De Gr. C. kreeg om 15.30 van een en ander telefonisch bericht. Eerst van de Majoor, Commandant Noordvak, die — de omvang van het gebeurde overschattende — meldde, dat alles gevlucht was en hij met slechts 4 officieren in 's-Gravendeel was achtergebleven. Onmiddellijk daarop van de Luitenant-vuurregelingsdienst van het Art. Commando, die eveneens mededeelde, dat de infanterie was gevlucht, de A.C. was vertrokken en dringend verzocht, waarheen de artillerie moest teruggaan teneinde niet verloren te gaan.

De Groepscommandant besloot daarop de vluchtende troepen te doen opvangen en tot staan brengen in *de lijn Strijen—Maasdam—Puttershoek*. Hij deed zijn stafwacht en Vbd.A. bij Puttershoek in stelling komen en gelastte C.-28 R.I. het zelfde te doen bij Maasdam en Strijen met de tot diens beschikking staande troepen. Voorts droeg hij C.-3 G.B. op onverwijld een compagnie, versterkt met een sectie zw. mitrs., een mortier en een stuk pag., naar Puttershoek te dirigeren.

Voor wat betreft de *artillerie* beval hij, dat I-23 R.A. (twee batterijen)

moest teruggaan naar Maasdam en II-23 R.A. (één batterij) naar de Klem teneinde aldaar nadere bevelen te wachten.

Teneinde in elk geval te voorkomen, dat de 6 *Bt.Lu.A.*, met de 3e en 4e sectie van de XI *Comp. Zoeklichten*, waarvan hij de waarde voor de verdediging van het hart des lands besepte en die als geïsoleerde batterij in de Groep Kil van weinig nut was, verloren zouden gaan, gaf de Groepscommandant aan de Luitenant Commandant te 15.30 opdracht met deze onderdelen over Brielle op Maassluis terug te trekken en zich vandaar te melden bij de Commandant van de Luchtverdedigingskring.

Tenslotte stelde de Groepscommandant C.-groep Spui in kennis met de mogelijkheid, dat de troepen van Groep Kil zouden moeten teruggaan, deelde hem mede, dat hij in dat geval onder de bevelen van C.-Groep Kil trad en droeg hem op er rekening mede te houden, dat hij in dat geval — hetwelk C.-Groep Kil nog nader zou aankondigen — een *opnamestelling* moest innemen in de lijn Numansdorp—Klaaswaal—Heinenoord. Tevens verzocht hij reeds thans overgangsmaterieel te verzamelen om de troepen van Groep Kil z.n. over het Spui te helpen. Met het oog hierop gaf hij een Res. 2e Luitenant van het V.L.S.K. Vaartuigendienst, Hoofd Sectie I 8 van het St. K.-Groep Kil, bevel met de zich in de haven van Puttershoek bevindende schepen naar Oud-Beyerland te varen en deze daar ter beschikking van C.-Groep Spui te stellen. Hierbij moest zich tevens aansluiten het vaartuigenmaterieel van Veer 2c, dat 10 Mei onder een Res. Kapitein uit Moerdijk te Puttershoek was aangekomen. Dit bestond uit de sleepboot „*Bona Spes II*”, die het sleepschip „*Mathilde*” en het keukenschip „*Dankbaarheid*” sleepte.

Terwijl uit Maasdam berichten kwamen van auto's met vluchtelingen die in wilde vaart door dit dorp reden, zonder dat de Luit.-Kolonel C.-28 R.I. kans zag deze tot staan te brengen, kreeg C.-Groep Kil uit de ondervraging van de door hem en zijn toegevoegde officieren bij Puttershoek opgevangen vluchtelingen en uit de mededelingen van de Luitenant-Kolonel Gr. A.C. de indruk, dat de terugtocht onnodig was. Daarop gaf hij aan alle ondercommandanten *bevel de verlaten stellingen weder in te doen nemen*. De uit 3 G.B. naar Puttershoek aangetrokken compagnie (1-3 G.B.) werd weder teruggezonden. De Gr. A.C., die toestemming kreeg zijn commandopost te Puttershoek in te richten, zond te 17.45 bevelsoverbrengers uit naar de batterijen artillerie bij Maasdam en De Klem teneinde deze te gelasten de verlaten stellingen weder in te nemen. De Chef van de Staf, had zich intussen, zodra het besluit was genomen om de ontijdig verlaten stellingen weer te bezetten, vergezeld van de ordonnansofficier, een Res. 1e Luitenant, in een auto via Maasdam naar voren begeven teneinde hierbij regeland op te treden.

Te 's-Gravendeel bleek in het dorp nog wanorde te heersen. De verspreid rondzwerfende manschappen, het kader veelal zonder rangdistinctieven, waren oververmoeid doch geenszins onwillig de strijd voort te zetten.

De Kapitein C.-1-II-34 R.I. had van de Majoor C.-Noordvak opdracht ontvangen met het restant van 1-II-34 R.I. (ongeveer twee sectiën) N. van de haven in stelling te komen. 3-I-34 R.I. was geheel verdwenen, evenals de beide sectiën van 11 M.C. De Kapitein, C.-3-III-34 R.I. herstelde Z. van de haven de orde en deed, ter vervanging van het terug-

getrokken stuk der M.C.-III-34 R.I., aldaar één der stukken van de uit de M.C. van II-28 R.I. gevormde sectie in stelling komen.

De beide sectiën van 3-III-34 R.I., die zich tegenover de Catharinahoeve in stelling hadden bevonden, waren flankerend onder vuur genomen door de bij De Wacht gelande tegenstanders en daarop in goede orde teruggegaan op de Zuidrand van 's-Gravendeel. Ook nu werd uit Z.O. richting af en toe mitrailleu- en mortiervuur ontvangen zonder dat viel vast te stellen of dit van de oostelijke- of de westelijke Kiloever werd afgegeven.

Aangezien de Chef van de Staf het, met het oog op de invallende duisternis en de toestand van de troepen niet mogelijk achtte de Kiloever Z. van 's-Gravendeel onmiddellijk weer te bezetten, deed hij met omgebogen vleugel stelling nemen en, mede ter beveiliging van de weder in stelling komende batterijen van I-23 R.A., het terrein tussen 's-Gravendeel en De Wacht met het vuur van zw.mitr. (de sectie der M.C.-III-28 R.I. onder bovengenoemde Adj ond.off. en het uitgeweken stuk der M.C.-III-34 R.I.) afsluiten¹⁾. Hij gaf de Majoor Commandant van het Noordvak, die nog beschikte over 8 sectiën, 7 zw. mitrs. en 4 mortieren (vrijwel zonder munitie), bevel bij het aanbreken van de dag van 14 Mei zijn vak te zuiveren en de Kiloever weder volledig te doen bezetten. I-23 R.A. vulde nacht 13/14 Mei bij de munitietrein te Mijnsheerenland haar bijna verbruikte munitievoorraad aan en was in de vroege morgen van 14 Mei weder geheel gevechtswaardig.

De Chef van de Staf reed daarop met de hem vergezellende ordonansofficier naar *het zuidelijk vak*.

Hier bleek de Majoor Vakcommandant met zijn detachement (7 sectiën, 7 zw. mitrs. en 1 stuk van 6 veld, daar de mitrs. der 3e sectie van de M.C.-III-28 R.I., 2 zw. mitrs. van 12 M.C. en het tegenover Willemsdorp opgestelde stuk der 28 Bt. van 6 veld door het personeel dezer onderdelen aan de Kil waren achtergelaten) te hebben stelling genomen ter weerszijden van Strijen⁷⁾. Zwakke vijandelijke afdelingen waren in het voorterrein gezien. De troep was uitermate vermoeid en behoefde dringend een nacht rust. Ook hier gelastte de Chef van de Staf bij het aanbreken van de dag op te rukken en de westelijke Kiloever weer te bezetten.

De batterijen der 25 Afd. A. bleken geheel verlaten. In het barakkenkamp bevonden zich enkele achtergebleven manschappen onder een Dpl. Sergeant. Deze Sergeant kreeg opdracht bij het aanbreken van de dag van 14 Mei althans één stuk weer te bezetten. Zoals later bleek had de Res. Kapitein w.n. C-25 Afd. A, het personeel dezer afdeling te Strijen verzameld en was daarmede, zonder hiertoe bevel te hebben ontvangen, in auto's via Numansdorp en het pontveer te Hekelingen naar Hellevoetsluis gereden.

In de stelling van II-23 R.A. (*min 1*) bevonden zich slechts de voorwagens, terwijl de afdelingsstaf en de 2e batterij zich evenmin bij De Klem bleken te bevinden. Na het bevel te hebben ontvangen terug te trekken op De Klem had de Afd. C., een Res. Majoor, de Res. 1e Luitenant, C-2-II-23 R.A., opdracht gegeven de vuurmonden met handen uit de stelling te doen rijden, met touwen achter de munitie-auto's te doen binden en op deze wijze te vervoeren. Hetzelfde geschiedde met de

¹⁾ Zie schets 15.

bevels- en verbindingsmiddelenwagen. Personeel en rijwielen werden op de auto's geladen; voorwagens, caissons en paarden werden achtergelaten. Op last van de Majoor, die met de officieren van de Afd. Staf in personenauto's voorop reed, reed de batterij daarop naar De Klem. Slechts een Res. 1e Luitenant, die, toen de terugtocht werd bevolen, als waarnemer het vuur op het noordelijk bruggenhoofd leidde, en een Res. paardenarts der 2e kl. bleven achter.

Insteede van, zoals hem was bevolen, bij De Klem op nadere bevelen te wachten deed de Majoor de terugtocht voortzetten. Bij het pontveer over het Spui tussen Nieuw Beyerland en Hekelingen bleek een grote opstopping te bestaan, daar de naar Maassluis rijdende 6e Bt. Lu. A. met de beide sectiën zoeklichten en voorts — zoals nader zal blijken — I-14 R.A. en 3-II-14 R.A. eveneens moesten worden overgezet.

Buitendien kwamen de auto's met vluchtelingen uit 's-Gravendeel hier aan en verwekten door de verwarde verhalen van de inzittenden een sfeer van onrust. De Majoor raakte hier het verband kwijt met de batterij en reed met zijn officieren door naar Loosduinen, waar hij tot het neerleggen van de wapens bleef. De Luitenant C-2-II-23 R.A. verloor het verband met zijn stukken en bereikte met enkele munitie-auto's eveneens Loosduinen. Na zich persoonlijk te hebben gemeld bij C.Vg.H. keerde deze officier, tot besef komende van het gebeurde, op 14 Mei naar het Zuidfront terug en nam te Spijkenisse het bevel over de daar inmiddels door bovengenoemde Res. 1e Luitenant verzamelde batterij weer op zich.

Het valt diep te betreuren, dat door de handelwijze van de Res. Kapitein w.n. C.-25 Afd. A doch vooral door die van de Res. Majoor C.-II-23 R.A. een smet is geworpen op de artillerie uit de Groep Kil, die voor het overige op eervolle wijze haar taak heeft vervuld (Zie *Gegevens over de gevechtswerkzaamheden der artillerie uit de Groep Kil in Bijlage F* in stuk XIX, Blz. 462, Aug. 1948).

Einde van de Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

Banden 1947 en 1948

In Januari 1949 worden geheel in nien banden beschikbaar gesteld voor de jaargangen 1947 en 1948 à f2.75 per stuk. Levering **uitsluitend na vooruitbetaling** per giro (nr. 44715) of per postwissel.

Bestellingen kunnen reeds thans worden opgegeven aan

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS
Zwarteweg 1 - Den Haag

OFFICIËLE MEDEDELINGEN



van het

Kon. Nederlandsch Indische Leger

DE STRIJD IN OOST-BORNEO IN DE MAANDEN JANUARI, FEBRUARI EN MAART 1942 (2)

Bijlagen: a Schetskaart van Balikpapan,
b Schetskaart van Oost Borneo.

(Slot van blz. 591.)

Nadat ter hoogte van *Batoehampar* was halt gehouden, teneinde aldaar achter geraakte auto's in te wachten, kon het plan van de Troepencommandant om verder per auto naar pt. 15 (verzamelpunt voor de opmars naar het Pompstation *Soengai Wain*) op te rukken niet worden uitgevoerd, aangezien een uit N. richting opgerukte vijandelijke afdeling de weg ter hoogte van pt. 10 had bezet. In verband met het zwaar begroeide terrein kon geen duidelijk beeld van de sterkte van de vijand worden verkregen, in verband waarmede werd besloten om het verder oprukken langs de weg prijs te geven en te trachten om door het terrein de omgeving van *Soengai Wain*, waar een van de vivresmagazijnen zich bevond, te bereiken.

Een ongelukkige omstandigheid was echter, dat nu noodgedwongen de weg door het evacuatiekamp moest worden genomen, tengevolge waarvan zich enige honderden vrouwen en kinderen, over het algemeen van de niet-Eur. militairen van het detachement, zich achter de colonne aansloten. Tegen het vallen van de avond werd ongeveer 1 km Oost van het Pompstation *Soengai Wain* op primitieve wijze bivak betrokken.

Bij het aanbreken van de dag werden patrouilles ter nadere verkenning van vorenbedoeld pompstation uitgezonden. Nog voor de terugkeer van de patrouilles meldde zich de tot de bezetting van het radiostation te *Soengai Wain* behorende radiotelegrafist, die rapporteerde dat hij in de nacht van 23 op 24 Januari '42 door Japanners was overrompeld en dat de naar *Soengai Wain* voerende weg door de vijand werd beheerst. In de ochtend van de 24e Januari was hij als gevangene door een van *Soengai Wain* naar *Balikpapan* opmarcherende afdeling meegenomen, doch had, nadat door een plotselinge beschieting een paniek bij de Japanse colonne was uitgebroken, weten te vluchten. Door uitgezonden patrouilles werden de berichten van de ontvluchte radiotelegrafist bevestigd.

Hierop werd door de Troepencommandant beslist, om, gelet op de vermoeide toestand waarin de troepen zich bevonden, van een herovering van het pompstation *Soengai Wain* af te zien en de vrouwen

en kinderen te overreden naar *Balikpapan* terug te keren, aangezien aldaar meer kans op het verkrijgen van voedsel bestond.

Door de vrouwen werd het wanhopige van een voortzetten van een tocht door de rimboe ingezien, enkele bleven in de nabij *Soengai Wain* gelegen kampongs, de overige keerden naar het evacuatiekamp terug. Door de colonne, welke uit een kleine 200 militairen bestond, werd de tocht in algemene N. richting voortgezet. De omstandigheden, waaronder zulks geschiedde waren alles behalve gunstig. De bij de colonne aanwezige levensmiddelen waren zeer schaars, terwijl over geen tentzeilen werd beschikt. De kans om de uitrusting aan te vullen was door het uitvallen van de mogelijkheid om het magazijn nabij *Soengai Wain* te bereiken, zeer klein geworden toen bovendien bericht werd ontvangen, dat ook het magazijn bij *Mentawir* in handen van de vijand was gevallen, werd de toestand v.w. de voedselvoorziening betreft nog hope-lozer. Gelukkig viel de colonne na het passeren van de weg *G. Mentawir-Semoi* een in een aan deze weg gelegen werkkamp opgeslagen hoeveelheid rijst in handen, waardoor in de ergste behoeften kon worden voorzien.

Uit de inmiddels binnengekomen berichten was komen vast te staan dat een uitwijken in de richting *Bandjermasin*, zoals oorspronkelijk in de bedoeling had gelegen, weinig zin zou hebben, aangezien de vijand reeds verschillende punten in het van *Semoi* naar *Tanah Grogot* voerende voetpad had bezet, in verband waarmee werd besloten om te trachten het z.g. Merengebied te bereiken aangezien een redelijke kans aanwezig was, dat aldaar voedsel zou worden aangetroffen.

Na 10 dagen door het zware rimboe terrein een pad te hebben gekapt werd de uit enkele huizen bestaande kampong *Boeat* bereikt, alwaar door de zorg van de Controleur van *Tenggarong*, die inzake het terugtrekken van de troepen van *Balikpapan* op de hoogte was gesteld, voedsel was opgeslagen. Eveneens had deze controleur er voor gezorgd, dat de Troepencommandant, die in 10 dagen van berichten omtrent de vijand verstoken was geweest, met de ontwikkeling van de situatie in kennis werd gebracht. Het bleek, dat de vijand *Samarinda* had bezet en nog niet veel aanstalten maakte om verder naar het binnenland op te rukken. Het vliegveld *Samarinda II* was nog in onze handen, hoewel het reeds door de vijand was ontdekt, tengevolge waarvan een bombardement op dat veld had plaats gehad.

De controleur gaf in overweging om verder naar *Kotabangoen* op te rukken, waar desgewenst gelegenheid zou worden geboden om verder per schip langs de Mahakam naar *Samarinda II* te worden vervoerd. Hiertoe werd besloten. Door de aanwezigheid van enkele prauwen werd gelegenheid geboden om de zieken van *Boeat* naar de *Mahakam* te doen afzakken. De volgende dag werd de tocht voortgezet, er volgden nog 3 vermoeiende marsdagen waarna op 5 Februari 1942 *Kotabangoen* waar scheepsgelegenheid werd aangetroffen, werd bereikt. Op 6 Febr. 1942 te 16.00 kwam de zwaar vermoeide troep op de vliegbasis *Samarinda II* aan, van waar in de nacht van 7 op 8 Februari 1942 de afvoer naar Java per transportvliegtuig aanving. De van het Detachment afkomstige infanteristen bleven echter op *Samarinda II* achter, teneinde de aldaar gelegerde bezetting te versterken.

Zoals boven reeds vermeld had de Japanse bevelhebber in zijn ulti-

matum alle Europeanen, die in zijn handen mochten vallen met de dood bedreigd. Deze bedreiging heeft deze onmeedogenloze vijand op 24 Februari 1942 tot uitvoering gebracht. Op die datum werden de Europeanen die hem te *Balikpapan* in handen waren gevallen w.o. drie pastoors, een dominee, doktoren, bestuursambtenaren, patiënten en krijgsgevangenen gefusilleerd. Bij deze moord vielen geen vrouwelijke slachtoffers te betreuren aangezien de laatste Europese dames op 20 Januari per vliegboot naar Java waren overgebracht.

VII. Actie van het detachement Samarinda.

• Met het oog op het treffen van verschillende defensiemaatregelen op het boorterrein *Sanga Sanga*, welke boorterrein ook wel *Louise* werd genoemd, was in de loop van de jaren de oorspronkelijke sterkte van het detachement van 3 brigades infanterie op 1 compagnie, versterkt met enige secties mitrailleurs, gebracht.

Voor het volvoeren van zijn taak, t.w.:

- a. het beletten van een landing door de vijand te *Sanga Sanga* en *Anggana*,
- b. te voorkomen, dat indien zou blijken dat de vijand overmachtig was, dat de olieterreinen te *Sanga II* en te *Anggana* onvernield in handen van de vijand zouden vallen,
- c. te voorkomen, dat de vijand na een geslaagde landing ongestoord gebruik van het terrein zou maken,

had de detachementscommandant, de Kapitein der Infanterie G. A. C. Monteiro de beschikking over de navolgende troepen:

a. Infanterie.

1 compagnie bestaande uit 23 Karabijnmitrailleurgroepen, elk bestaande uit 4 man.

2e sectiën mitr. van 6,5 mm., elk bestaande uit 3 stukken.

2 sectiën mortieren van 80 mm., elk bestaande uit 3 stukken.

1 mobiele colonne bestaande uit 2 overvalwagens met in totaal 25 man bedieningspersoneel.

b. Artillerie.

1 batterij van 3 stukken van 7,5 cm. opgesteld in een vaste opstelling te *Soengai Mariam*.

c. Genie.

Een kern van een te vormen vernielingsdetachement, bestaande uit 6 man beroepspersoneel. Het vernielingsdetachement bestond voorts uit 60 man dienstplichtige employé's van de B.P.M.

d. Dienstplichtigen.

Behalve over de dienstplichtige B.P.M.-employé's werd nog over een 40-tal militie en landstormplichtigen beschikt, waarvan een 15-tal bij het mijnbedrijf van de O.B.M. te *Loa Koelo* en omgeving werkzaam was, en aldaar speciaal met vernielingswerkzaamheden was belast. Voorts beschikte de detachementscommandant nog over enkele reserveofficieren.

e. Geneeskundige Dienst.

In totaal werd over 3 offn. v. Gezondheid en over \pm 45 ziekendragers beschikt.

Gelet op de uitgestrektheid van de te verdedigen en c.q. te vernielen objecten stond deze detachementscommandant wel voor een zeer moeilijke taak.

VIII. Voorbereidingen verband houdende met de door het detachement Samarinda uit te voeren opdracht.

Zoals uit de bijgevoegde schets blijkt, kan het boorterrein *Sanga II* van uit zee door het grote aantal armen van de *Mahakam* delta gemakkelijk worden genaderd.

Teneinde verdachte scheepsbewegingen te kunnen signaleren mocht slechts een van de delta-armen worden bevaren. Ter hoogte van de verschillende deltamondingen waren telefoonposten ingericht, van waaruit de detachementscommandant te *Sanga Sanga* omtrent de scheepsbewegingen werd ingelicht.

Een nabij *S. Mariam* opgestelde batterij had tot taak om de nadering van de monding van de *Sanga Sanga* rivier door een verdacht schip te beletten.

Voorts was te *Sanga Sanga Moeara*, ter hoogte van de samenvloeiing van de *Sanga Sanga* rivier en de *Mahakam* een stelling ingericht, van waaruit de opmars van de nabij de monding van eerstgenoemde rivier eventueel gelande vijand kon worden vertraagd. Veel betekenis kon aan deze stelling niet worden gehecht aangezien deze van alle zijden kon worden onttrokken. Het ging hier echter om het verkrijgen van tijdwinst, teneinde de geprojecteerde vernielingen te kunnen uitvoeren.

Aan de *K. Dondang* was te *Soengai Tiram*, waar de pijpleiding over de kali was gelegd, een sterke wacht onder commando van een officier geplaatst. In elk geval moest worden voorkomen, dat deze belangrijke brug onvernield in handen van de vijand zou vallen. Evenals te *Balikpapan* waren ook hier de vernielingen tot in details voorbereid; teneinde een afdoende vernieling van de meest producerende putten te waarborgen, was men — zulks ingevolge van het Hoofdkwartier te Bandoeng ontvangen bevelen — in de eerste helft van Januari 1942 tot het treffen van verschillende voorbereidende maatregelen overgegaan.

Voorbereidingen waren getroffen om de gezinnen van het te *Sanga Sanga* en *Anggana* aanwezige B.P.M.-personeel naar *Samarinda* af te voeren.

IX. De door het detachement Samarinda gevoerde actie.

Op 20 Januari 1942 vernam de detachementscommandant langs telefonische weg, dat in verband met de nadering van een Japanse troepenmacht tot vernieling van *Balikpapan* en van het boorterrein *Sambodja* was besloten, waarna hij besloot om met de vernielingswerkzaamheden te *Sanga Sanga* een aanvang te maken.

Te 9.00 vingen deze vernielingen aan en werden systematisch verricht; te 18.00 was het vernielingsplan uitgevoerd.

In de middag van de 20e Januari 1942 ontving de detachementscommandant bevelen van het Hoofdkwartier op *Java* om na voltooide vernieling het vernielingspersoneel via *Samarinda II* naar *Java* te doen

afvoeren. Het detachement bleef nog gedurende 2 dagen te *Sanga Sanga*. Op 22 Januari '42 ontving de detachementscommandant bevel om 4 brigades te *Sanga Sanga* met de oorspronkelijke opdracht achter te laten en met de rest een eventueel opstomen van de vijand langs de *Mahakam* in de richting van *Samarinda II* te vertragen.

Ter volvoering van deze taak verplaatste de detachementscommandant zijn commandopost naar *Samarinda* en organiseerde zijn detachement, na achterlating van 4 brigades te *Sanga Sanga*, in 4 groepen, welke de beschikking over riviervaartuigen kregen.

Op 29 Januari 1942 kreeg de detachementscommandant bericht, dat de vijand maatregelen trof om de *Dondang* rivier over te steken. Aan de commandant van de 4 brigades te *Sanga Sanga* werd toen opgedragen om een vijandelijke opmars langs de pijpleiding naar *Sanga Sanga* te vertragen. Kort na het geven van dit bevel werd de verbinding met *Sanga Sanga* verbroken.

Gedurende de daarop volgende dagen kon de detachementscommandant te *Samarinda* geen inlichtingen omtrent het verloop van de strijd in de omgeving van *Sanga Sanga* krijgen.

Mede in verband met het feit, dat met een vijandelijke opmars langs de van *Balikpapan* in aanleg zijnde weg, welke nabij *Loa Djanan* de *Mahakan* bereikte, rekening moest worden gehouden, besloot de detachementscommandant op 31 Januari 1942 de vernielingen te *Samarinda* te gelasten en zijn commandopost naar *Loa Djanan* te verplaatsen.

Op 1 Februari 1942 ontving de detachementscommandant bericht, dat het te *Sanga Sanga* achtergelaten detachement door de vijand uit elkaar was geslagen. Het handhaven van de nabij *S. Mariam* opgestelde batterij had nu geen zin meer, in verband waarmede bevelen voor de vernieling van deze batterij werden gegeven en het personeel naar *Loa Djanan* werd aangetrokken.

In de middag van 2 Februari werd door een op 12 km van *Loa Djanan* langs de in aanleg zijnde weg geplaatste wacht aanraking met een vijandelijke colonne, welke zich blijkbaar van *Balikpapan* over *Goenong Mentawir* had verplaatst, verkregen. Deze wacht was echter niet sterk genoeg om gedurende lange tijd weerstand te bieden en werd in de avond van de 2e Februari '42 op *Loa Djanan* teruggenomen, waarna de detachementscommandant zijn commandopost naar *Tenggarong* verplaatste, met de bedoeling om vandaar uit het opstomen van de vijand langs de *Mahakam* in de richting *Samarinda II* te vertragen.

Bevelen voor het vernielen van de steenkolenmijnen van de Oost Borneo Maatschappij te *Loa Koeloe* werden gegeven.

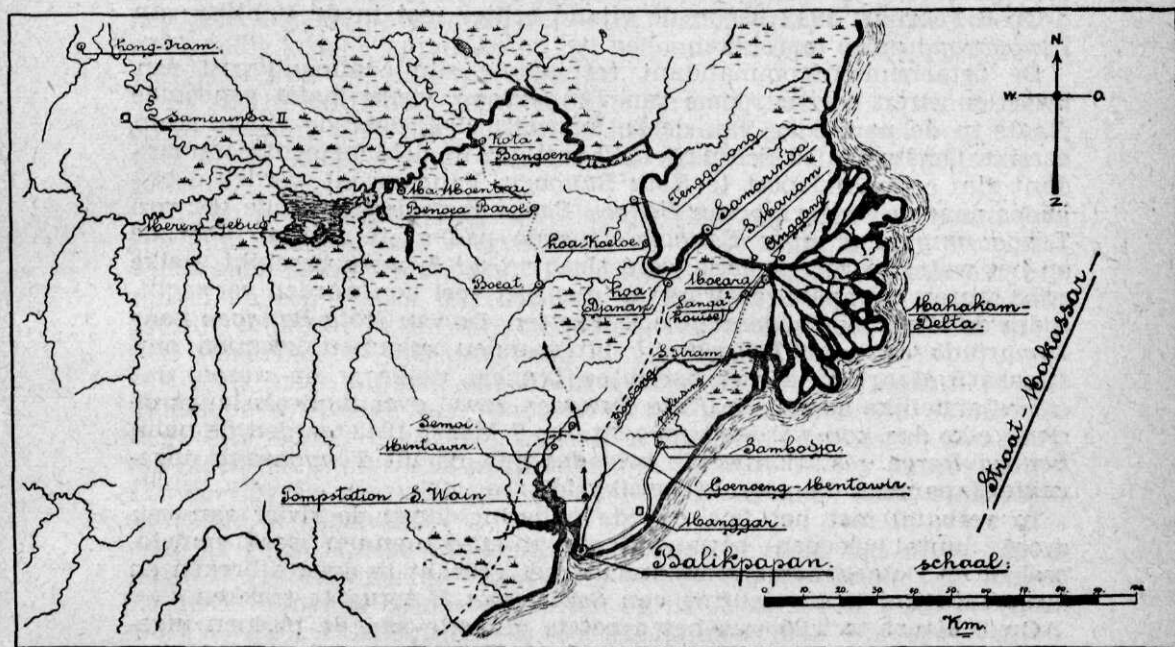
Van de van *Tenggarong* in de richting van *Loa Djanan* uitgezonden patrouilles werd bericht ontvangen, dat *Loa Djanan* door de vijand was bezet en dat geen aanstalten werden gemaakt om in de richting van *Tenggarong* op te rukken. Na het bereiken van *Loa Djanan* was de vijand in O. richting naar *Samarinda* opgerukt, welke plaats op 3 Februari 1942 werd bezet.

Pogingen van de vijand om de *Mahakam* van zee uit te bereiken hadden gefaald. Twee Japanse torpedootjagers waren in een van de delta-armen vastgelopen.

Naar aanleiding van binnengekomen berichten, welke er op wezen,

— Schetskaart van Oost-Borneo —

Behoort by: „De Strijd in Oost-Borneo”



— Legenda —

<p>— rywegen</p> <p>- - - rywegen maanley</p> <p>..... voetpaden</p> <p>→ marsweg troepen-commandant na verlaten van Balikpapan</p>	<p>□ vliegvelsen</p> <p>▲ moerassen</p>
---	---

dat van Balikpapan afkomstige troepen zich nagenoeg zonder voedsel in het oerbos bevonden, werd door de Detachementscommandant aan de Controleur van Tenggarong verzocht om bevolkingspatrouilles met levensmiddelen uit te zenden, terwijl aan de Commandant van de vliegbasis Samarinda II in overweging werd gegeven om boten en levensmiddelen naar Kota Bangoen te zenden. Zoals bij de beschrijving van de tocht van de troepencommandant van Balikpapan is gebleken hebben deze maatregelen in belangrijke mate tot het welslagen van deze tocht bijgedragen.

Aangezien de vijand blijkbaar niet van plan was om verder naar het binnenland op te rukken, vatte de detachementscommandant het plan op om met de hem nog beschikbare troepen de vijand te Samarinda aan te grijpen, aan welke stoutmoedig plan door het Hoofdkwartier op Java geen goedkeuring kon worden gehecht, omdat de beschikbare

troepenmacht te klein werd geacht om tevens de oorspronkelijke opdracht, t.w. het voeren van een verdragende actie langs de *Mahakam* ter beveiliging van de belangrijke vliegbasis *Samarinda II*, te kunnen vervullen.

Op 8 Februari 1942 begon de vijand echter met in de richting van *Tenggarong* op te marcheren.

De detachementscommandant verplaatste zijn commandopost een kwartier varen bovenstrooms van *Tenggarong*, welke laatst genoemde plaats in de namiddag van de 8e Februari 1942 door de vijand werd bereikt. Omstreeks 15 Februari 1942 vestigde de detachementscommandant zijn commandopost te *Kota Bangoen*. Vandaar uit werden 4 brigades naar de omgeving van *Benoea Baroe* gezonden teneinde het van *Tenggarong* naar *Kota Bangoen* lopende pad af te sluiten. Voor de op het water te voeren actie werd slechts over 3 boten beschikt, welke zwak waren bewapend en waarvan dus niet veel kon worden verwacht, zodra de vijand een rivieractie zou inzetten. De van *Kota Bangoen* naar *Samarinda* en naar *Tenggarong* uitgezonden spionnen kwamen omstreeks 5 Maart 1942 met berichten binnen, welke er op wezen, dat een vijandelijke aanval op *Kota Bangoen* zowel over land als langs de rivier elke dag kon worden verwacht. Op 7 Maart 1942 werden de nabij *Benoea Baroe* gestationeerde brigades met de uit *Tenggarong* opgerukte Japanners in gevecht gewikkeld.

In verband met het feit, dat de nadering langs de rivier van een groot aantal sloepen bewapend met 4 cm-kanonnen werd gemeld, besloot de Detachementscommandant het gevecht te doen afbreken en langs de rivier in de richting van *Samarinda II* terug te trekken.

Op 8 Maart te 2.00 was het grootste gedeelte van de troepen ingescheept, waarna onder dekking van 2 te *Kota Bangoen* achtergelaten boten de terugtocht werd aanvaard met de bedoeling om ter hoogte van *Moeara Moentai* opnieuw weerstand te bieden.

In verband met het opvangen van berichten welke op een capitulatie wezen, begaf de Detachementscommandant zich naar *Samarinda II*. teneinde aldaar van de Commandant, die als waarnemend Territoriaal Commandant van Oost Borneo optrad, nadere bevelen te ontvangen. Toen genoemde Detachementscommandant op 9 Maart 1942 te 8.30 op *Samarinda II* aankwam, bleek dat aldaar ingevolge van de Commandant van het Leger ontvangen berichten tot capitulatie was besloten.

In verband hiermede, was ook de Kapitein Monteiro gedwongen de wapens neer te leggen en kwam hierdoor aan de met succes gevoerde verdragende actie een einde.

X. Betekenis van de vliegbasis *Samarinda II*.

De in de vorige hoofdstukken meermalen genoemde vliegbasis *Samarinda II* was op een afstand van ± 160 km hemelsbreed van *Balikpapan* gelegen en was door zijn centrale ligging een uitnemend uitgangspunt voor luchttacties. De basis bestond uit 2 kort bij elkander gelegen terreinen en was bestemd voor de huisvesting van 2 vliegtuiggroepen. De enige bruikbare toegangsweg tot de basis was de *Mahakam*, waardoor een verrassende aanval van de vijand uitgesloten werd geacht.

Niettemin was het noodzakelijk om deze basis te beschermen. Oorspronkelijk waren hiervoor maar 2 brigades infanterie uitgetrokken,

welke bezetting in de loop van de maand December door toevoer van troepen van *Java* en door het aantrekken van het te *Long Ngawang* gelegerde detachement op ongeveer 500 man werd gebracht. Na de val van *Balikpapan* werd deze troepenmacht nog met de restanten van het detachement *Balikpapan* versterkt. Een dergelijke sterke bezetting werd nodig geacht aangezien op het behoud van deze vooruit geschoven vliegbasis zeer veel prijs werd gesteld.

Als merkwaardigheid moet worden vermeld, dat de Japanner eerst op 24 Januari 1942 deze vliegbasis heeft ontdekt, wel een bewijs, dat men bij de keuze van de terreinen te *Samarinda II* zeer gelukkig is geweest.

In een te *Tarakan* neergestort Japans vliegtuig werd een kaart aangetroffen, waarop een vliegveld op een korte afstand van de plaats *Samarinda* stond ingetekend. De Japanners hebben meermalen een aanval op een vlakke terreinstrook in de nabijheid van *Tenggarong* gedaan, blijkbaar in de veronderstelling verkerende, dat hier het vliegveld *Samarinda II* was gelegen.

Hieruit moge blijken, dat de in vredetijd door de Japanners uitgeoefende spionage voor wat betreft het achterland van *Samarinda* verre van volledig is geweest, aangezien duizenden koelies bij de aanleg van de basis *Samarinda* werkzaam zijn geweest is het onbegrijpelijk dat de ligging daarvan aan de te *Samarinda* aanwezige Japanners onbekend is gebleven.

In elk geval is deze onbekendheid oorzaak geweest, dat de te *Samarinda II* gestationeerde vliegtuigen gedurende de periode 16 December 1941 (aanvang bombardementen op de Japanse schepen voor *Miri* — N.W. kust van Borneo —) en 24 Januari 1942 (de dag waarop Japanse bommenwerpers het vliegveld ontdekten) aan de vijand belangrijke verliezen hebben kunnen toebrengen. Het hoogtepunt vormt het succes, dat onze bommenwerpers hebben gehad op 23 Januari 1942 bij het bombardement op de voor *Balikpapan* liggende vloot, waarbij 12 voltreffers op 8 vijandelijke schepen werden geboekt.

Tengevolge van de in de laatste week van de maand Januari 1942 op het vliegveld *Samarinda II* ingezette vijandelijke bombardementen werd de toestand aldaar onhoudbaar en was men genoodzaakt om deze basis, welke zo ten volle aan haar doel heeft beantwoord, begin Februari 1942 op te geven.

De bezetting aldaar werd echter gehandhaafd, aangezien het Algemeen Hoofdkwartier op dat tijdstip nog steeds hoopte om met behulp van geallieerde vliegtuigen, het luchtoverwicht weer te verkrijgen, in verband waarmede een basis als te *Samarinda II*, in dat geval van onschatbare waarde zou zijn geweest. Deze geallieerde hulp is niet meer op tijd gekomen, zodat de bezetting aldaar na het verlaten van de basis door onze bommenwerpers geen direct nut heeft geleverd.

Einde van de Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

AFKORTINGEN

Aan medewerkers van „De Militaire Spectator” wordt verzocht zich bij gebruik van afkortingen te willen houden aan het Voorlopig Voor-schrift Afkortingen (Boekwerk no 2526).

HET LEZEN EN INTERPRETEREN VAN LUCHTFOTO'S

door Res. Eerste Luit. van Alg. Dienst J. G. CHRISTERUS,
werkzaam bij het Hoofdkw. v. d. Generale Staf

Inleiding.

Alvorens met het eigenlijke onderwerp te beginnen, is het gewenst het Engelse begrip „Intelligence” te omschrijven.

Wat verstaat men eigenlijk onder de „Intelligence”-dienst van een land? Antwoord: „Die tak van dienst, die zich werpt op het verwerven van alle mogelijke inlichtingen omtrent de vijand, deze inlichtingen verwerkt en er tevens voor zorgdraagt, dat die vijand niets omtrent eigen offensieve of defensieve kracht te weten kan komen”. Deze inlichtingen kunnen van politieke, economische of militaire aard zijn. Een der mogelijkheden nu welke de geallieerde ten volle hebben benut om inlichtingen omtrent de vijand te verkrijgen, is wel het bestuderen van luchtfoto's geweest. Er waren perioden dat 80—90 % van alle inlichtingen op deze manier werden verkregen.

De waarde welke men aan de studie van luchtfoto's toekende, blijkt o.a. uit het feit dat aan het einde van de oorlog kon worden beschikt over enkele tientallen millioenen luchtfoto's, verzameld en geregistreerd in zgn. foto-theken.

Teneinde iets meer bekendheid te geven aan de mogelijkheden van de luchtfotografie, is het hiernavolgende geschreven. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen het fotolezen en het interpreteren. Onder het eerste moet worden verstaan het zich eigen maken van bepaalde vaste kenmerken van luchtfoto's. Hieraan zijn verschillende bladzijden gewijd, daar het gewenst is dat een zo groot mogelijk aantal troepen-officieren het lezen van luchtfoto's beheerst.

Onder interpreteren verstaat men het minutieus behandelen van alle bijzondere kenmerken van de luchtfoto's, zowel voor strategische als tactische doeleinden. Dit geschiedt alleen op divisie- en hogere staven door speciaal daartoe opgeleide officieren.

Het geschrevene is erg beknopt, dus niet volledig. Slechts over enkele onderwerpen is enigszins uitgewijd.

Het nut van luchtfoto's.

Het werken met luchtfoto's is voor de Generale Staven en andere hogere staven der geallieerden van dusdanig veel nut geweest, dat zowel land-, als zee- en luchtstrijdkrachten hun inlichtingenapparaat absoluut onvoldoende vonden indien niet kon worden beschikt over luchtfoto's.

Het grote nut van het bestuderen van luchtfoto's moge o.a. blijken uit de volgende punten:

- A. Luchtfoto's zullen zeer nauwkeurige en recente aanvullingen geven op stafkaarten; zij zullen een grote hulp zijn bij het ontdekken van vijandelijke verdedigingswerken, anti-tank hindernissen enz.; zij zullen meehelpen om alle soorten artillerie op te sporen en het kaliber der stukken vast te stellen.
- B. Met luchtfoto's werkend kan men de ligging van hoofdkwartieren ontdekken en het vijandelijke verbindingssysteem bestuderen, de opstellingsplaatsen der vijandelijke luchtafweer vaststellen, de doeltreffendheid van eigen camouflage beoordelen.
- C. Luchtfoto's onthullen de toevoerwegen waarover de vijand beschikt en de activiteit op die wegen, waar de concentratiegebieden in het vijandelijke gebied zijn en waar de diverse industriën zijn geconcentreerd, welke de belangrijke of minder belangrijke vliegvelden zijn en welk type vliegtuigen van die vliegvelden opereren.

Zo kan men doorgaan; practisch alles wat er op de aarde al of niet in beweging is, kan van goede luchtfoto's worden afgelezen en bestudeerd.

Juist omdat luchtfoto's vrijwel altijd een zeer recente weergave van de situatie garanderen (de geallieerden hadden in spoedgevallen de negatieven binnen 8 minuten na landing van het vliegtuig ter beschikking), zullen ze steeds voor alle hogere staven van zeer veel nut zijn, vooral ook omdat een piloot eigenlijk overal, als de weers- en andere omstandigheden gunstig zijn, de gewenste opnamen kan maken.

Lucht- en fotoverkenning.

Het vorenstaande wil niet zeggen dat de visuele luchtverkenning door het in gebruik nemen van vliegtuigen met luchtcamera's van minder belang is geworden. Elk van deze soorten verkenning heeft haar eigen nut en geen van beide kan absoluut feilloos zijn. Een piloot in een verkenningsvliegtuig evenwel is, om duidelijk te kunnen waarnemen, altijd aan een zekere vlieghoogte gebonden, hetgeen tot gevolg heeft dat hij meestal betrekkelijk laag moet vliegen en dan niet steeds zijn ogen op de aarde kan richten, maar ook voor vijandelijk jagers op zijn hoede moet zijn, waardoor hem zeer zeker verschillende gronddetails zullen ontgaan.

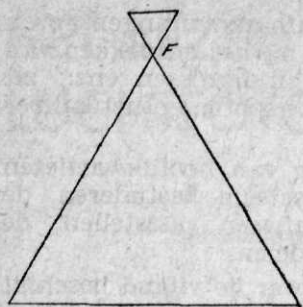
Vergelijking tussen foto en stafkaart.

Een luchtfoto geeft meer details dan de stafkaart. Op een luchtfoto bv. zal men elke stromijt, elke boom, elke schuur kunnen zien, hetgeen op een stafkaart nimmer het geval is.

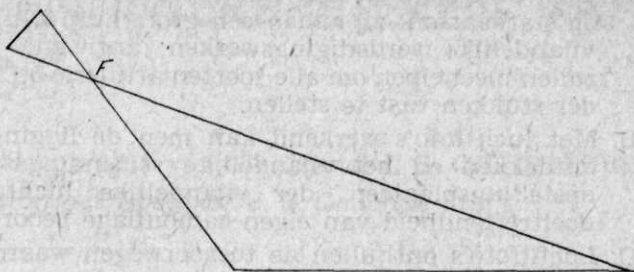
Een stafkaart zal niet elke hoogte of laagte aangeven, een luchtfoto wel. De laatste geeft verder bv. direct aan of en waar een weg is verbreed, of er een nieuwe brug wordt gebouwd, of de waterstanden hoog of laag zijn enz. enz.

De schaal van de foto zal altijd groter kunnen zijn dan die der stafkaarten, zodat indien men een schets van een serie luchtfoto's heeft vervaardigd, op deze schets meer aantekeningen kunnen worden gesteld dan op een stafkaart.

De luchtfoto mag echter nooit de vervanger van de kaart worden; beide dient men naast elkaar te raadplegen.



Afb. 1



Afb. 2

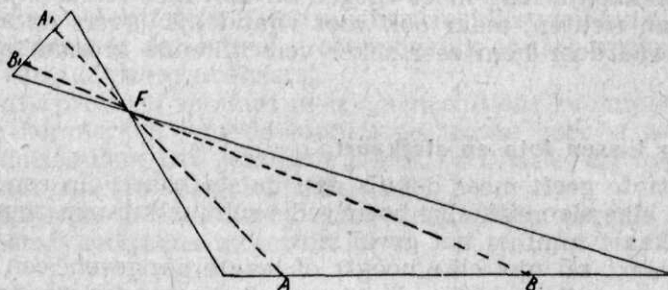
Verticaal en schuin genomen foto's. („Verticals and Obliques“).

Een afzonderlijke camera kan loodrecht naar beneden zijn gericht of kan onder een bepaalde hoek aan het vliegtuig zijn bevestigd.

In het algemeen zal men meer gebruik maken van de verticaal genomen foto's, maar soms kan het nodig zijn een schuin genomen foto ter beschikking te hebben. Indien bv. een stuk geschut onder de bomen van een bosrand is opgesteld, zal op de verticaal genomen foto het stuk geschut niet zichtbaar zijn, maar op een schuin genomen foto wel.

Uit de afb 1 en 2 zal men gemakkelijk kunnen concluderen dat men alleen bij een verticaal genomen foto van een foto op een bepaalde schaal kan spreken. Bij een schuin genomen foto kan dit niet en zal er slechts sprake zijn van de schaal van een bepaald punt en van die lijnen die parallel met de horizon lopen.

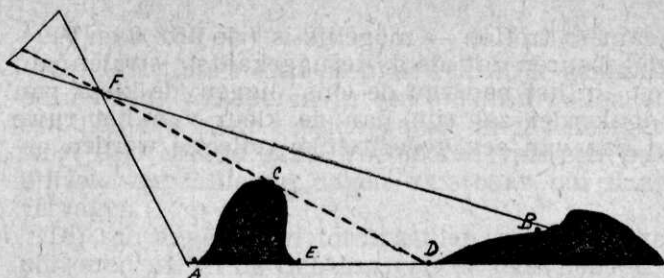
Loopt bv. een weg van A naar B (afb. 3), dan komt punt A op het negatief op punt A' en punt B op punt B'. De weg op de foto zal bij punt A' breder zijn dan bij punt B', niettegenstaande in werkelijkheid de weg overal even breed is.



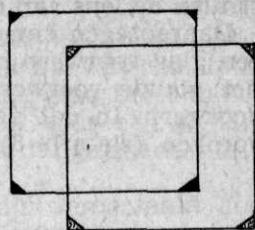
Afb. 3

Een groot nadeel verbonden aan een schuin genomen foto, laat afb. 4 zien

Op de foto zal men de punten A en B kunnen zien, maar van het gedeelte C tot D niets. Is bv. bij punt E een mortier opgesteld, ja of neen? Alleen de verticaal genomen foto zal deze vraag kunnen beantwoorden.



Afb. 4



Afb. 5

Benamingen.

Verschillende benamingen waren bij de geallieerden in gebruik; men sprak van:

- a. een zgn. „pint-point”, waarmee werd bedoeld een afzonderlijke belichting van een bepaald doel of terrein, zowel verticaal als schuin;
- b. een „stereo-pair”, d.w.z. twee foto's die elkaar voor 60 % overlappen;
- c. een „strip”, d.w.z. een serie foto's achter elkaar genomen. (de piloot die zulk een opdracht uitvoerde, sprak van een „run”).
- d. een zgn. „mosaic”, d.w.z. een serie strips, welke elkaar voor ongeveer 30 % overlappen;
- e. een zgn. „split-vertical”, d.w.z. foto's genomen door 2 verticaal naast elkaar gemonteerde camera's, welke dusdanig zijn gericht dat een zekere zijdelingse overkapping gewaarborgd is.

Van een overlapping met 60 % wordt gesproken wanneer $\frac{3}{5}$ deel van de ene foto ook op de andere foto voorkomt.

Dit heeft het grote voordeel dat de foto's stereoscopisch kunnen worden bekeken, terwijl bovendien de schaal practisch zonder enige fouten kan worden berekend.

Photografische kleur.

Onder interpretatie verstaat men de omschrijving van voorwerpen en beelden van een luchtfoto. Behalve van de vorm en grootte van een voorwerp of beeld zal de kleur- en tintschakering een grote hulp zijn bij het interpreteren van luchtfoto's.

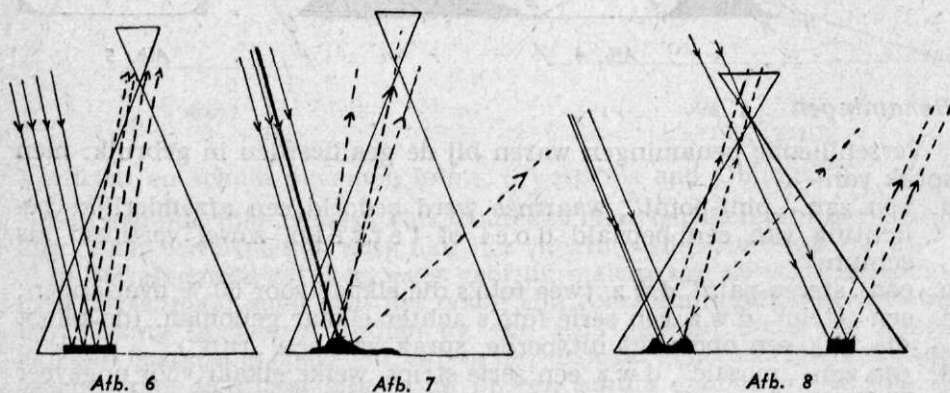
Een foto geeft geen onderscheid van de vele kleuren van een voorwerp; slechts een onderscheid tussen donker en licht en diverse tussenvariëaties. Hierna zullen de factoren worden behandeld welke van invloed zijn op de kleurenvariëaties (lichte en donkere tinten) van het fotobeeld.

Weerkaatsing en verspreiding van licht.

Een voorwerp met een glad oppervlak zal het licht regelmatig terugkaatsen (hoek van inval is gelijk aan hoek van terugkaatsing). Is de oppervlakte ruw, dan zal het licht niet regelmatig worden teruggekaatst, maar worden verspreid. In het eerste geval zal een voorwerp op de foto lichter van kleur zijn dan in het tweede, aannemende dat in beide gevallen directe (of gerichte) reflectie — d.w.z. dat de teruggekaatste

stralen de lens van de camera treffen — mogelijk is (zie afb. 6 en 7).

Daarentegen kan het gebeuren dat als de teruggekaatste stralen van een glad voorwerp niet „in het pad van de lens” liggen, de kleur van het glatte voorwerp donkerder zal zijn dan de kleur van het ruwe voorwerp. In dat geval kan van een gedeeltelijke reflectie worden gesproken (zie afb. 8).



Toestand van het licht.

Als de zon helder schijnt op het moment van de belichting, zal de kleur van de voorwerpen op de foto grotere verschillen laten zien, dan wanneer deze niet bij zonlicht is genomen. In dit laatste geval zijn de voorwerpen veel moeilijker tegen hun achtergrond te onderscheiden. Bovendien zal de aanwezigheid van wolken van invloed zijn op de duidelijkheid van de foto.

Voorbeelden van topografische kenmerken op de luchtfoto's.

Thans zal enige aandacht worden geschonken aan de verschillende topografische kenmerken op luchtfoto's.

Wegen.

Hoofdwegen zijn in de regel breder dan zijwegen en hebben doorgaans geen scherpe bochten.

Teerwegen hebben een effen oppervlak dat indirect licht terugkaatst en zijn daarom — ofschoon teer zwart is — op de foto grijsachtig van kleur, uitgezonderd natuurlijk in die gevallen waarin directe terugkaatsing heeft plaatsgevonden. Gewoonlijk is er een lichtstreep langs elke kant van de weg te zien, hetgeen het gevolg is van zand en stof langs die weg.

Macadamwegen vertonen een lichtgrijze kleur; het min of meer ruwe oppervlak zal niet in die mate terugkaatsen als bij teerwegen het geval is, zodat men hier niet, zoals bij laatstgenoemde lichte en donkere gedeelten zal aantreffen.

Betonwegen laten een regelmatige lichtere kleur zien.

Paden en sporen.

Op luchtfoto's kan men betrekkelijk gemakkelijk sporen en paden ontdekken; voetsporen in een weiland zullen altijd op verticale foto's een lichtere kleur te zien geven omdat neergetrapt gras beter reflecteert dan staand gras. Voetsporen van een peloton door een weiland blijven verschillende dagen zichtbaar om daarna langzamerhand te vervagen.

Bij schuingenomen foto's zullen sporen welke zijn veroorzaakt door personen die in de richting van de lens hebben gelopen donkerder van kleur zijn dan op foto's welke van de tegenovergestelde richting zijn genomen.

Bij verticale foto's zijn sporen over *natte* grond *donkerder* van kleur. Een voertuig getrokken door een paard, laat drie evenwijdige lijnen zien, n.l. twee van de wielen en een van het paard; een auto daarentegen vertoont twee evenwijdige lijnen.

Als de grond erg droog is worden er bijna geen sporen gevormd, zodat deze dan ook moeilijk op de foto's kunnen worden gevonden.

Regen zal vaak paden aan het cameraoog onttrekken, maar als de grond weer droog is, zullen de paden weer zichtbaar worden.

Spoorwegen.

De kenmerken van spoorlijnen zijn in de eerste plaats de lange rechte stukken en de regelmatige flauwe bochten. De lijnen liggen vaak opgehoogd of ingegraven, soms onderbroken door bruggen. Een nieuw aangelegde spoorlijn is lichter van kleur dan een oudere lijn, welke meer grijs van kleur is.

Typerend bij een spoorlijn is vaak dat een brug over een rivier recht in de spoorlijn ligt, ongeacht het feit dat men op die manier soms niet de kortste afstand tussen beide oevers heeft overbrugd.

Telefoon- en telegraafpalen.

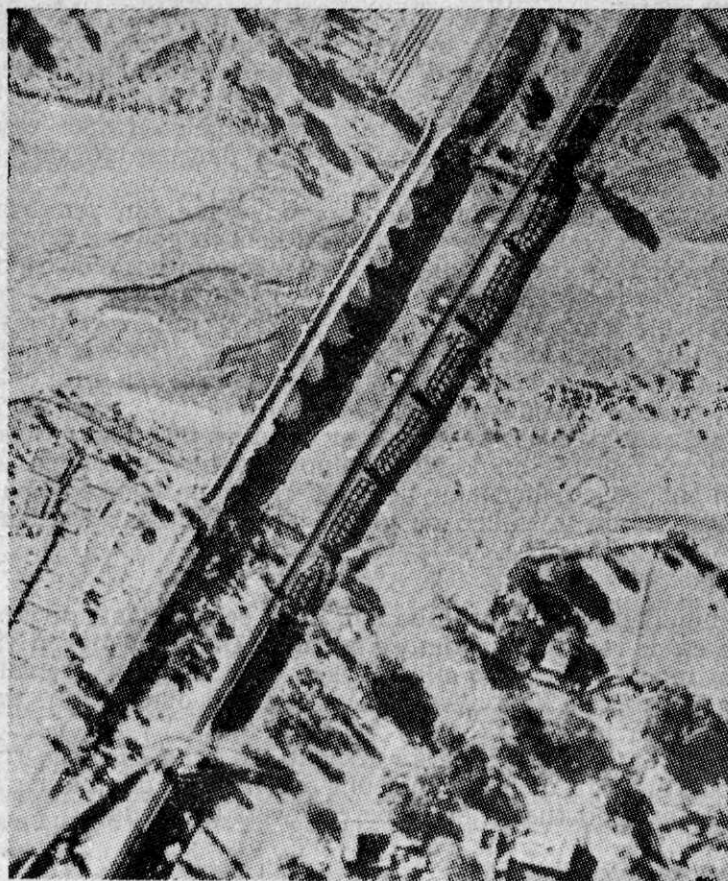
Telefoon- en telegraafpalen vindt men in het algemeen langs wegen en spoorlijnen, maar ook wel in velden en weilanden. Zijn de foto's scherp en bij felle zon genomen, dan moet men de schaduwen der palen kunnen zien. Voorts zullen lichtere stippen op de foto's aangeven waar de palen in de grond zijn geplaatst daar de aarde hier eens werd platgetrapt. Ook al staan de palen jaren in de grond, altijd zullen bepaalde vlekjes op de foto zichtbaar blijven, alleen reeds tengevolge van het langs de palen neergesijpeld regenwater.

Bruggen.

Deze vindt men over kanalen, rivieren en dalen. Uit het schaduwbeeld kan men meestal omtrent de constructie en andere bijzonderheden meer afleiden dan van het eigenlijke beeld van de brug zelf, dat meestal lichtgrijs of wit van kleur is (zie afb. 9).

Water

In het algemeen veroorzaakt rustig water (in een kanaal, in een bassin) een donkere kleur op de foto, behalve wanneer directe reflectie plaats vindt. Is het water ondiep en is de bodem nogal zanderig, dan is



Afb. 9

de kleur licht. Golvend water is lichter van kleur naarmate gedeeltelijke terugkaatsing plaatsvindt. Kanalen zijn meestal donker van kleur, daar het wateroppervlak over het algemeen rustig is. De breedte van een kanaal zal regelmatig zijn, behalve somtijds bij bruggen en sluzen. Stromen en rivieren zullen van kleur variëren, al naar gelang er zich bochten, watervallen, dammen en stroomversnellingen in bevinden.

Bossen, bomen, boomgaarden, struikgewas.

Een bos is meestal donker van kleur, een groep naaldbomen weer donkerder dan loofbomen. De hoogte van de bomen kan men afleiden uit de schaduwen der bomen. Boomgaarden onderscheiden zich door regelmatigheid der afstanden tussen de bomen. Struikgewas, vermengd met gras- en zandplekjes, geeft meestal een donkergrijze vlek tegen een lichtgrijze achtergrond te zien; de schaduwen zijn hier erg kort.

Gras en moerassen.

De kleur van het gras is in de eerste plaats afhankelijk van de

lengte. Een weiland is in de regel middelgrijs van kleur. Langere gras-
 sen zullen donkerder zijn dan kort gras. De oevers van rivieren en stro-
 men zijn meestal donker. Ook moerasland is donker van kleur, afge-
 wisseld met lichtere gedeelten (reflectie van watergedeelten).

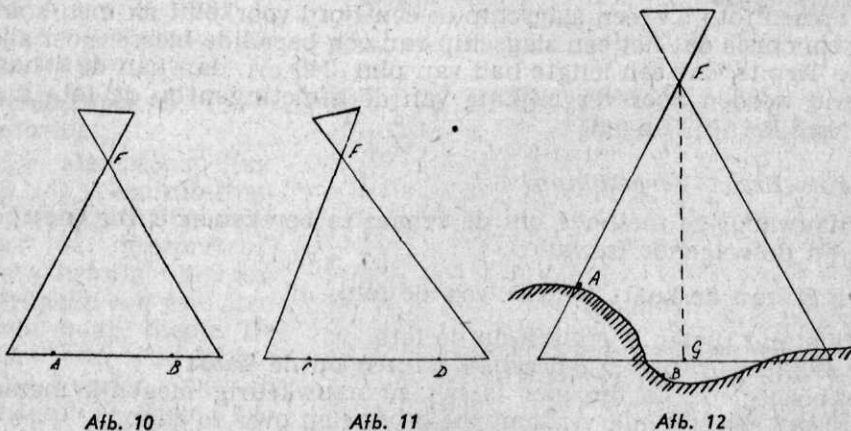
Veldgewassen, Bouwland.

Het is bijna onmogelijk staande gewassen naar hun kleur te beoor-
 delen. In het algemeen is jong gewas lichter van kleur dan ouder gewas.
 Rogge, haver en tarwe zullen een lichtere kleur op de foto te zien geven
 als gevolg van de lichte tint van het gewas en de bijna altijd in bewe-
 ging zijnde aren. Het is interessant om met luchtfoto's eens het veld
 in te gaan en de diverse kleurenvariaties te gaan vergelijken met de
 werkelijkheid. Bouwland is donkerder dan weiland, pas geploegd land
 donkerder dan dat wat al enkele weken eerder is geploegd. De voren kan
 men bijna altijd duidelijk ontdekken.

De schaal van verticale foto's.

Als een vliegtuig foto's gaat nemen zal de piloot trachten volkomen
 parallel met de aarde te vliegen. Dit is praktisch onmogelijk, met gevolg
 dat de schaal van alle details op het fotobeeld theoretisch niet volko-
 men dezelfde kan zijn.

Bezien we afb. 10 dan zal de afstand van punt A tot F precies gelijk
 zijn aan de afstand B tot F. Maar in afb. 11 is de afstand C tot F niet
 gelijk aan D tot F, waaruit volgt, dat de breedte van b.v. een weg van
 C naar D op een foto genomen volgens afb. 11 niet overal gelijk is. C is
 dichtter bij F dan D, zodat de weg op de foto bij C iets breder zal zijn



dan bij D. Ook kunnen schaalverschillen ontstaan doordat de verschil-
 lende punten van het te fotograferen oppervlak niet op dezelfde hoogte
 zijn gelegen (zie afb. 12).

De afstand van A tot F is korter dan de afstand B tot F. Is de vlieg-
 hoogte van het vliegtuig 3000 m (de afstand G tot F, dan zal de afstand
 van F tot A (A op een berg van 1000 m) plm. 2000 m zijn en de afstand
 van F tot B (B is bv. een kerktoeren van een plaatsje in een dal) bv. 3100

m. hetgeen tot gevolg heeft dat op de foto een toren van dezelfde afmetingen bij A veel groter zal zijn dan bij B.

Uit het voorgaande moge blijken dat de schaal van een foto theoretisch nooit 100 % zuiver kan zijn. Toch zal men, speciaal in het eerste geval, als men de proef op de som gaat nemen, tot de conclusie komen dat de ontstane afwijkingen praktisch nihil zijn, omdat het vliegtuig op zulk een grote hoogte vliegt, terwijl indien in het tweede geval de hoogten van bergen en de diepten der dalen niet bekend zijn, men door diverse berekeningen (o.a. rekening houdend met de schaduwen) tot de juiste verhouding kan komen. M.a.w. praktisch kan elke schaal voor de volle 100 % nauwkeurig worden berekend.

Schaalberekening.

I. Foto-Grond Vergelijking.

De schaal van een luchtfoto kan men berekenen met behulp van de volgende formule:

$$\frac{Ph}{G} = \text{R.D. van de foto.}$$

Ph = de afstand tussen twee bepaalde punten op de foto

G = de afstand tussen die twee zelfde punten in werkelijkheid.

R.D. = het representatieve deel van de foto (*de schaal*).

Deze methode is alleen goed indien op de grond de afmetingen kunnen worden vastgesteld, dus moeilijk met foto's welke van vijandelijk gebied zijn gemaakt.

II. Foto-Voorwerp Vergelijking.

Als op een foto b.v. een slagschip in een fjord voorkomt en men komt tot de conclusie dat het een slagschip van een bepaalde klasse moet zijn (bv. de Tirpitz dat een lengte had van plm 240 m), dan kan de schaal berekend worden door vergelijking van de afmetingen op de foto met de werkelijke afmetingen.

III. Foto-Kaart Vergelijking.

De nauwkeurige methode om de schaal te berekenen is die met behulp van de volgende formule:

$$\frac{D}{d} \times \text{R.D. van de kaart} = \text{R.D. van de foto.}$$

D = afstand tussen 2 punten op de foto.

d = de afstand tussen 2 dezelfde punten op de kaart.

Een belangrijke factor hier is het zo nauwkeurig mogelijk meten, waarbij het aanbeveling verdient tot decimalen over te gaan.

IV. Lens-Hoogtevergelijking.

Nog een methode is denkbaar met behulp van de volgende formule:

$$\frac{B}{H} = \text{R.D. van de foto.}$$

B = brandpuntafstand van het optiek.

H = hoogte van het vliegtuig (afstand aarde — vliegtuig).

Hier moet rekening worden gehouden met het peil waarop de hoogte-

meter is gesteld (zee- of vliegveldpeil) en dient bij vergrotingen de vergrotingsfactor te worden verdisconteerd.

V. *Schaalberekening van panorama foto's (oblique's).*

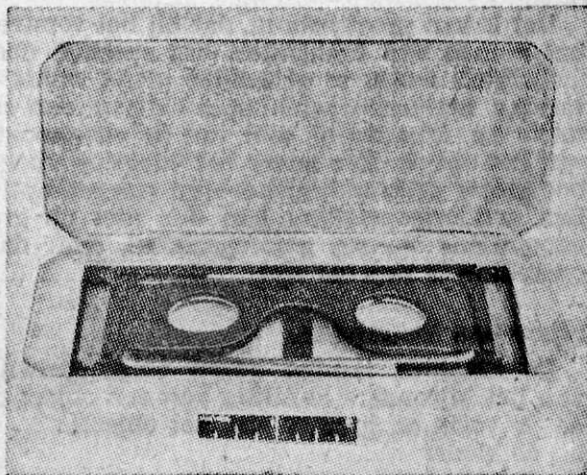
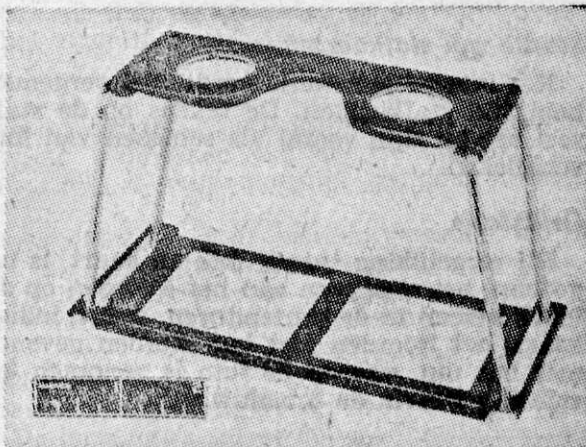
Bij deze foto's is de schaalberekening een probleem op zichzelf omdat het onmogelijk is op dezelfde wijze te werk te gaan als bij verticale foto's. Wel kan bij deze foto's de schaal worden berekend, maar volgens geheel andere methoden, reden waarom hierop in dit beknopte artikel niet verder zal worden ingegaan.

Opleiding tot het interpretatiewerk.

Hoewel zekere leidende stelregels kunnen worden gegeven om een beginner een en ander omtrent het interpretatiewerk bij te brengen, werkelijk nut zal men van een interpreteur eerst krijgen, nadat deze de nodige ervaring op dit gebied heeft opgedaan. Aanvankelijk zullen alle bijzonderheden op een foto hem voor vele problemen stellen, maar naarmate hij meer ervaring krijgt, zal hij gemakkelijker een groot aantal kenmerken leren onderscheiden en op de duur de juiste conclusies kunnen trekken.

Stereoscopisch onderzoek.

De stereoscoop (zie afb. 13) is een uitermate nuttig instrument voor de interpreteur. Met behulp hiervan leert men een foto zien naar haar diepte. De vorm van elk object zal kunnen worden vastgesteld. Indien een vijand dikwijls met camouflage werkt, kan juist met een stereoscoop veel worden ont-huld. Bovendien zal men de eigen camouflage op doeltreffendheid kunnen toetsen.



Afb. 13 Het nuttige, eenvoudige instrument voor de interpreteur, de stereoscoop, opgevouwen en onder opgeborgen in een klein doosje

Eisen voor interpretatie.

Een goed interpreteur moet aan de volgende eisen voldoen:

- a. hij moet een paar sterke ogen hebben die het inspannend kijken door de stereoscoop kunnen doorstaan, alsmede
- b. een grondige kennis van de vijandelijke organisatie bezitten;
- c. hij moet juiste, scherpe conclusies kunnen trekken;
- d. een zekere verbeeldingskracht bezitten en
- e. zo mogelijk enige luchtveraring hebben.

Een gedegen kennis van de vijandelijke organisatie en oorlogsmiddelen is bijzonder belangrijk, b.v. kennis van het vijandelijk verbindings-systeem, van vliegvelden en vliegtuigen, van artillerie enz. enz. Enige luchtveraring is gewenst omdat iemand die foto's van de lucht uit heeft zien nemen, de beelden op een foto gemakkelijker zal herkennen.

Studie van stafkaarten.

Het interpretatiewerk wordt zeer vergemakkelijkt door de aanwezigheid van stafkaarten. De tekens op de stafkaarten zullen steeds van veel belang zijn, vooral als schetsen van foto's en stafkaarten worden vergeleken.

Oriëntatie.

Bij vergelijking tussén foto en kaart, is het eerste wat moet worden gedaan, het aangeven van het Noorden op de foto. In de regel zal men foto's nemen in de ochtenduren, zodat, indien door vergelijking met de kaart, het Noorden niet kan worden gevonden, di. rekening houdende met het uur waarop de foto is genomen kan worden afgeleid uit de richting waarin de schaduw valt.

Doel van luchtfoto's.

Het is van groot belang, dat bij het verstrekken van een opdracht tot het nemen van luchtfoto's het speciale doel waarvoor men bepaalde luchtfoto's wenst te gebruiken altijd wordt opgegeven. Wil men foto's van b.v. artillerie-opstellingen hebben, dan zal de duidelijkheid van die foto's o.a. afhankelijk zijn van de vlieghoogte en de brandpuntafstand van het optiek. Hoe hoger het vliegtuig vliegt, des te kleiner de schaal; hoe groter de brandpuntafstand van het optiek, des te groter de schaal. Een artillerieopstelling kan dus niet op grote hoogte met een korte cameralens worden gefotografeerd, daar dan practisch niets van die opstelling te zien zal zijn.

Bijzondere kenmerken.

De volgende punten geven enige aanwijzingen bij het vaststellen van het bijzondere karakter van een object op een foto:

- a. de vorm en grootte van het object;
- b. de kleur;
- c. de schaduw;
- d. de nevenkenmerken;
- e. bijzonderheden, welke tijdens stereoscopisch onderzoek opvallen;
- f. veranderingen sinds vorige foto's.

Schaduw van een voorwerp.

De schaduw van een voorwerp zal dikwijls bijzonderheden geven omtrent hoogte en vorm van dat voorwerp. Het is daarom van het grootste belang om, indien eigen camouflage zal worden toegepast, terdege rekening te houden met het moeilijke probleem van de schaduw. De hoogte van een voorwerp kan met behulp van de schaduwafmeting worden berekend als de stand van de zon en de tijd van belichting bekend zijn.

Strategische „Photo-Intelligence”.

Zij, die belast zijn met de strategische foto-interpretatie houden zich bezig met foto's welke zijn genomen van het zgn. „achterland” en alles wat hiermee samenhangt (o.a. de industriegebieden en de verbindingswegen, welke leiden naar het eigenlijke operatieterrein).

Industriegebieden.

Het is van belang, dat een interpretatie-sectie zich een grondige kennis verwerft van de bijzondere kenmerken van diverse fabrieken en installaties, zodat die kenmerken zo vlug mogelijk herkend kunnen worden.

In dit beknopte overzicht kan niet in details worden getreden, alleen zij opgemerkt dat men niet alleen de bijzondere kenmerken moet bestuderen, maar dat ook de vitale punten moeten worden gevonden (bv. moet de uitwerking van een bombardement kunnen worden nagegaan).

Depots en munitie-opslagplaatsen.

De voornaamste opslagplaatsen zal men ver achter het eigenlijke gevechtsterrein aantreffen. De luchtfoto's zullen dikwijls onthullen van welke aard deze opslagplaatsen zijn. Gevaarlijk materieel, zoals munitie, benzine enz., zal met meer zorg worden opgeslagen dan niet gevaarlijk materieel (voedingsmiddelen, brugslagmaterieel enz.) Ook zal in het eerste geval meer zorg worden besteed aan de camouflage. De oppervlakte van een terrein waar gevaarlijk materieel is opgeslagen zal groot zijn daar men de omvang van eventuele schade (b.v. in geval van een bombardement) zo gering mogelijk wil houden.

Hoofddepots beschikken practisch altijd over goede spoor-, weg- en waterverbindingen.

Kazernes en barakken.

Permanente gebouwen zijn van steen gebouwd en speciaal de oudere worden in de bebouwde kom der steden aangetroffen, de nieuwere meer aan de buitenkant der steden en dorpen. Vaak liggen hier sportvelden en exercitieterreinen in de naaste omgeving.

De aanwezigheid van troepen in huizenblokken of in bepaalde dorpsgedeelten kan meestal worden afgeleid uit een abnormaal aantal sporen, bv. van de huizen naar open terrein (waar b.v. luchtdoelartillerie is opgesteld), sporen van aangelegde kabel- en telefoonverbindingen enz.

Spoorwegen en stations.

Over vele der in dit artikel behandelde onderwerpen zou heel wat

meer kunnen worden geschreven. Zo ook over spoorwegen en alles wat hiermede samenhangt, zoals hoofd- en zijlijnen, emplacements en goederenloodsen, capaciteit der loodsen, perrons, aantal lijnen, aantal wagons en locomotieven, seinhuizen, algehele activiteit enz. enz.

Een groot verschil tussen hoofd- en zijlijnen is dat de eerste in tegenstelling tot de laatste ruimere en meer regelmatige bochten hebben. Een nauwkeurige studie van een vijandelijk spoorwegsysteem is van uiterst belang, zodat regelmatig over spoorwegcentra moet worden gevlogen, omdat vooral de vijandelijke spoorwegactiviteit aanwijzingen omtrent de vijandelijke plannen kan verstrekken.

Rivieren en kanalen.

Het belang van waterwegen en de activiteit op die waterwegen moet niet worden onderschat, daar zwaar materiaal vaak alleen per schip zal worden vervoerd, vooral als het vijandelijke spoorwegsysteem in bepaalde gebieden door bombardementen is gedesorganiseerd.

Wegen.

Evenals bestudering van het vijandelijk spoorwegsysteem van veel belang is, is ook een studie van het vijandelijk wegennet van zeer veel gewicht.

Welke zijn de hoofd- en welke de zijwegen, hoe breed zijn die wegen, zijn het macadam-, teer-, of klinkerwegen, hoe is de berm, lopen er sloten langs die wegen, enz? Voertuigen en auto's zijn gewoonlijk gemakkelijk op de foto's te vinden en het is nuttig aandacht aan de richting van het verkeer te schenken en daaruit conclusies te trekken.

Vliegvelden.

Het voornaamste kenmerk van een permanent vliegveld is wel het vlakke, uitgestrekte terrein, met zijn lange startbanen, hangars, reparatiewerkplaatsen enz.

Voor een interpreteur is het in de eerste plaats van belang te weten of van dit vliegveld bommenwerpers, jachtvliegtuigen, verkenningsvliegtuigen of transportvliegtuigen opereren.

Bommenwerpers b.v. starten van vliegvelden waarvan de startbanen een lengte hebben van 1350—1800 m en een breedte van ongeveer 70 m; jagers kunnen het met afmetingen van 700—1300 m bij 45 m steilen. Bommenwerpers zal men anders opstellen dan jachtvliegtuigen. De onderlinge afstanden zullen dusdanig zijn, dat een bombardement zo gering mogelijk schade zal veroorzaken. In een interpretatie-rapport (zie bijlage I) zal men gegevens aantreffen omtrent o.a.: startbanen, aantal vliegtuigen, type vliegtuigen, hangars en andere gebouwen, luchtafweer op en rondom het vliegveld, zoeklichten, benzine opslagplaatsen, barakken en onderkomens, aard van het terrein (bv. of het gedraineerd is), en camouflage, waarbij zo mogelijk steeds de aantallen en afmetingen worden vermeld.

Havens.

Luchtfoto's verschaffen allerlei bijzonderheden omtrent de kaden, de

capaciteit der kaden, warenhuizen, spoorwegverbindingen, elevators, droogdokken, aantal en typen der aanwezige schepen, sluizen en krachtstations.

De interpretatie van artillerie.

Nauwkeurigheid, snelheid en detailbehandeling zijn van zeer groot belang, omdat:

1. artillerie, van welk type ook, praktisch overal kan worden gevonden, zowel in de tactische als in de strategische zône;
2. een aanval op een vijandelijke stelling alleen dan succes kan hebben als van te voren de nauwkeurig vastgestelde vijandelijke opstellingen zwaar worden toegetakeld;
3. een vijandelijke aanval op de eigen stellingen voor een belangrijk deel onschadelijk kan worden gemaakt, als alle vijandelijke opstellingen van te voren precies bekend zijn en het eerste schot doeltreffend kan worden beantwoord;
4. het van belang is, in een bewegingsoorlog de vijandelijke artillerie bij haar opmars naar mogelijke concentratiepunten te vernietigen;
5. artillerie, gemonteerd op tanks, een machtige aanval kan ontketenen of tegenhouden;
6. de artillerie een zeer grote rol speelt (denk b.v. aan de kracht van de Duitse Tiger-tanks) bij het forceren van een doorbraak.

In dit licht bezien is het absoluut noodzakelijk dat de interpreteur met de grootste spoed en accuraatheid de vijandelijke artillerie zoekt, herkent en direct zijn bevindingen doorgeeft aan die commandanten die er belang bij kunnen hebben, terwijl hij omgekeerd van die commandanten en van andere inlichtingsbronnen alle bijzonderheden moet ontvangen.

Veldartillerie.

De batterijen zullen gewoonlijk worden gevonden daar waar de infanterie steun nodig heeft. Het al of niet gemakkelijk identificeren hangt voor een groot deel af van de aard van het terrein waarin ze zijn opgesteld. In bedekte terreinen bieden de bomen, heggen en boomgaarden vele mogelijkheden voor natuurlijke camouflage. In open terrein zullen de batterijen soms ook wel gecamoufleerd zijn, maar tekenen van activiteit zijn alsdan moeilijk te verbergen.

Artillerie-stellingen.

Het aantal kanonnen hangt af van de vijandelijke organisatie; dus is het ook hier van belang dat de interpreteur hiermee volkomen op de hoogte is. Gewoonlijk bestaan de batterijen elk uit 4 of meer kanonnen. De regelmatigheid waarmee de vuurmonden worden opgesteld zal vaak een middel zijn om, indien op een luchtfoto bv. maar 2 kanonnen zijn gevonden, alle kanonnen te vinden, daar het eerste doel van een batterijcommandant moet zijn de stukken zo op te stellen dat een zo groot mogelijk terrein kan worden bestreken.

rechte lijn • • • •

convex • • •
 • •

zigzag • • •
 • •

concave • • •
 • •

Vooral in een bewegingsoorlog zal men niet altijd aan deze vormen kunnen vasthouden, omdat natuurlijk ook de gesteldheid van het terrein een voorname rol speelt.

Sporen.

Van een luchtfoto zal men de opstelling der stukken van de commandopost, de waarnemingspost, de munitiebergplaatsen en de onderkomens goed kunnen aflezen door de sporen op de foto te volgen. Natuurlijk speelt de bodemgesteldheid een grote rol en ook de zgn. sporendiscipline. De Duitse sporendiscipline in Italië was zo goed, dat sporen op foto's vrijwel nooit voorkwamen.

Opstellingen en schuilloopgraven.

Als een batterij is ingegraven kan o.a. aan de hand van de vorm en grootte van de ingravingen de soort van het geschut worden vastgesteld. De vijand zal om dit te voorkomen over de stukken meestal camouflagenetten spannen, in welk geval men zijn toevlucht zal moeten nemen tot het maken van panorama foto's. Zijn er geen huizen of barakken in de omgeving, dan zal de bemanning meestal over loopgraven en onderkomens beschikken.

Kabelloopgraven en telefoonlijnen.

Als een op de luchtfoto gevonden batterij min of meer permanent schijnt te zijn, moet men zoeken naar telefoon- en telegraafverbindingen, zoals b.v. kabels naar de waarnemingspost, naar de commandopost en vaak achterwaarts naar een hogere commandopost.

Anti-tank artillerie.

In tegenstelling met veldartillerie, moet anti-tank-artillerie een open schootsveld voor zich hebben om de vijandelijke tanks te kunnen beschieten. De kanonnen zijn vaak afzonderlijk opgesteld zodat het moeilijk is deze te vinden.

Toch zijn er enkele hulpmiddelen:

- a. Dikwijls is er een verbindingsloopgraaf van het stuk naar een mitrailleuropstelling.

- b. Ook is er vaak een loopgraaf achterwaarts, vooral bij 50 mm kanonnen.
- c. De beschermende wallen om het stuk vormen meestal een rechthoek met brede ingangen aan 2 zijden.

Zeer zware artillerie en spoorwegkanonnen.

Zeer zware kanonnen zijn gewoonlijk gemakkelijk te herkennen aan de omvang der betonnen opstellingen. Het is moeilijk om ongemerkt zulke opstellingen te construeren; praktisch van het moment af dat de eerste 10 scheppen zand zijn weggegraven, kan men door middel van luchtfoto's verschillende bijzonderheden te weten komen.

Spoorwegkanonnen werden door de Duitsers in de 2e Wereldoorlog vrij veel gebruikt. De kanonnen waren gemonteerd op speciale spoorwegwagons en hadden ongeveer een spreiding van 30°. Van een willekeurige spoorlijn vurend waren er dus voor zulk een kanon niet veel mogelijkheden, weshalve vaak speciale spoorlijnen werden aangelegd in cirkelvorm. Het meest werd evenwel gebruik gemaakt van de zgn. „draaischijven”, zoals bv. de spoorwegen gebruiken om een locomotief van richting te laten veranderen.

Zware, middelzware en lichte artillerie.

De kanonnen kunnen gemonteerd zijn in kazematten, in open opstellingen of in tanks of kunnen worden verplaatst achter auto's en tractoren. In een artillerierapport (zie bijlage II) zal men o.a. gegevens aantreffen omtrent het aantal kanonnen, het kaliber der kanonnen, opstellingen, afmetingen en afstanden tussen de vuurmonden, commandoposten, onderkomens enz., indien mogelijk onder vermelding van aantallen en afmetingen.

Luchtdoelartillerie.

Luchtdoelartillerie zal men meestal rondom steden en industriegebieden aantreffen; de opstellingen zullen hier meer permanent zijn. Mobile luchtdoelartillerie (achter of op auto's gemonteerd of op spoorwagons) dient in de eerste plaats om militaire kolonnes, goederentransporten en treinen te beschermen.

Bepaalde typen van deze kanonnen kunnen tevens dienst doen als anti-tankkanonnen (bv. Duitse 88 mm kanonnen).

Permanente opstellingen zijn meestal van een bepaalde vaste vorm — in een cirkel, in een zeshoek of in een vierkant — zodat het voor een interpreter betrekkelijk gemakkelijk is deze te vinden, temeer daar het praktisch onmogelijk is het geheel afdoende te camoufleren.

De zware batterijen kenmerken zich in de eerste plaats door hun aantal van 4—6 kanonnen, met vaak de commandopost in het midden en door de vorm der aarden wallen om de stukken (rechthoekig).

De lichte batterijen bestaan in de regel uit drie kanonnen beschermd door ronde aarden wallen, opgesteld in de vorm van een driehoek. Er is hier nimmer een commandopost. Vaak zijn de lichte stukken geschut opgesteld op gebouwen en op hoge torens tussen de bomen. In het laatste geval krijgt men wel eens de indruk dat er 4 stukken zijn opgesteld, maar bij nadere studie komt men altijd tot de conclusie dat één der torens een licht zoeklicht draagt.

Zware zoeklichten treft men bijna altijd aan daar waar zware luchtdoelartillerie is opgesteld. Lichte zoeklichten (waarvan men er in tegenstelling tot de zware meestal maar één afzonderlijk vindt) zullen worden aangetroffen daar waar lichte stukken afweergeschut zijn opgesteld.

Interpretatie van het operatieterrein.

(Tactische „Photo-Intelligence“.)

Het zal voor een ieder duidelijk zijn dat de factor tijd hier een grotere rol speelt dan bij de strategische verkenning omdat men vooral in een moderne bewegingsoorlog te maken heeft met:

- a. vijandelijke troepenbewegingen (naar de voorste linies),
- b. de bewegingen der reserves,
- c. de flankbewegingen,
- d. de activiteit op spoor- en verkeerswegen,
- e. de opstellingen in de voorste lijn.

Luchtverkenning.

De visuele luchtverkenning gaat hier vaak hand in hand met de fotoluchtverkenning. Wordt door de interpreteur die het zgn. „1e phase” werk doet iets belangrijks op een negatief waargenomen, dan is het gewenst dit belangrijke niet uit het oog te verliezen. Het kan dan nodig zijn een vliegtuig voor het verrichten van een nadere verkenning, uit te zenden.

Taak en werkwijze van de Interpreteur.

Zowel in statische als mobiele gevechtssomstandigheden is het werk van een interpreteur van groot belang. De t.a.v. snelheid en nauwkeurigheid te stellen eisen zullen soms veel van hem vergen.

In de jongste oorlog hadden de Engelsen aanvankelijk interpreteurs bij het legercorps en hoger. Een toevallige omstandigheid heeft er toe geleid dat ook bij de divisiestaf een interpreteur werd ingedeeld. Het gebeurde nl. in Afrika dat een Korpsinterpreteur, die op bezoek was bij een divisiestafkwartier, door gevechtssomstandigheden niet naar zijn korps kon terugkeren. Hij stelde zich toen ter beschikking van de divisiecommandant en zijn werk bleek toen van zulk een groot belang dat het daarna nodig werd geoordeeld ook bij de divisiestaf een interpreteur in te delen. Naarmate de luchttechniek zich ontwikkelde en er meer vliegtuigen voor fotodoeleinden ter beschikking kwamen, ging men er toe over per divisie, twee interpreteurs in te delen.

Hoe de Divisie-interpreteur kan assisteren.

I. Bij de aanval:

- a. adviseert hij omtrent o.a. mijnevelden, draad- en tankversperringen, anti-tankopstellingen, artillerie, tankconcentraties, mortieren, vijandelijke bewegingen, bewegingen in de nacht enz.
- b. geeft hij inlichtingen omtrent de topografische gesteldheid van het eventueel te veroveren terrein, bijzonderheden over wegen, bruggen enz.

- c. rapporteert hij zo veel mogelijk en assisteert bij het ondervragen van krijgsgevangenen, deserteurs, eigen agenten, eigen parachutisten, enz.
- d. maakt hij schetsen van luchtfoto's, wijst op de bijzondere verschillen met stafkaarten en assisteert tot aan pelotonscommandanten.

II. Bij de achtervolging.

- a. houdt hij nauw contact met de voorste troepen, via het hoofd van de inlichtingendienst van de divisie.
- b. geeft hij, indien de vijand bv. op het laatste moment een brug heeft laten springen, inlichtingen omtrent aard en breedte van andere te gebruiken wegen,
- c. houdt hij steeds contact met de luchtmacht teneinde eventueel te „droppen” luchtfoto's te kunnen opvangen.

III. Bij de verdediging.

- a. treft hij voorbereidingen ten behoeve van een mogelijke eigen aanval,
- b. houdt hij alle vijandelijke bewegingen extra goed in het oog,
- c. adviseert hij, indien tot de terugtocht wordt besloten omtrent de plaatsen, waar het terrein zich uit hoofde van zijn topografische gesteldheid het meeste leent om weerstand te bieden.

Het werk van een Divisie-interpreteur is zeer omvangrijk. Niet alleen zal hij als adviseur optreden in legerkorps- en divisie-staven, doch ook zal vaak van zijn diensten gebruik worden gemaakt bij b.v. het uitstippelen van een door een patrouille te volgen route.

Besloten moge worden met de conclusie dat in een modern leger de luchtfoto een belangrijke en veelzijdige taak heeft te vervullen en dat derhalve allen die tot dit leger behoren moeten leren van dit middel op de juiste en meest doelmatige wijze gebruik te maken.

BIJLAGE I. (Gegevens welke in een Vliegveldrapport verwerkt worden).

1. Ligging (lengte, breedte).
2. Afmetingen (grootte).
3. Oppervlakte (b.v. drainering).
4. Startbanen (lengte, breedte, aantal, aard).
5. Taxi-wegen (breedte, aard).
6. Hangar-plateau (positie, aard, grootte).
7. Hangars, gebouwen (ligging, aantal grootte).
8. Barakken en kwartieren (ligging, aantal, grootte, accomodatie).
9. Parkeerplaatsen (juiste plaats).
10. Onderkomens voor vliegtuigen (plaats, aantal, grootte).
11. Bakken aanvlucht (positie, richting, lengte).
12. Vliegveldlichten (opstellingsplaatsen).
13. Munitieopslagplaatsen (ligging, aantal, bediening).
14. Benzine-opslagplaatsen (idem).
15. Voorraden (idem).
16. Radioverbindingen (plaats der posten, type).
17. Mitr. opstellingen (opstellingsplaatsen).
18. Spoorlijnen (beloop).
19. Verbindingen (op en buiten het vliegveld).
20. Camouflage (aard).
21. Schade (gebied, wanneer weer alles in orde).
22. Verdedigingsstellingen, afweer (opstellingsplaats, type).
23. Activiteit van vliegtuigen (aantal, type).

BIJLAGE II (Gegevens welke in een **Artillerierapport** kunnen worden aangetroffen).

1. Aantal kanonnen.
2. Type der batterij (veld, licht, middelzwaar, zwaar, anti-tank, luchtdoel, luchtdoel- zowel als anti-tank).
3. Type en grootte der opstellingen, draaischijven of kazematten.
4. Ligging der batterij en vuurrichting.
5. Aanleg en onderlinge afstanden.
6. Type der stukken, met afmetingen:
 - a. lengte van de affuit,
 - b. lengte van de loop,
 - c. afmetingen en vorm der koepels, enz.
7. Wijze van bediening der kanonnen (spoor, weg).
8. Onderkomens der bemanning, munitiebergplaatsen, enz.
9. Commandopost, waarnemingspost, telefoonverbindingen.
10. Verdedigingsmiddelen (luchtafweer, anti-tank, mijnen, prikkeldraad, loopgraven).
11. Kaliber der kanonnen.
12. Bijzondere kenmerken.

NAMEN VAN KAZERNES

ENGELBRECHT VAN NASSAU KAZERNE TE ROOSENDAAL.

Genoemd naar Engelbrecht Graaf van Nassau Dillenburg, geb. omstreeks 1380 te Dillenburg.

Aanvankelijk geestelijke, later domproost te Munster en bestuurder der Nassause goederen. Vestigde zijn hoofdzetel in het Kasteel van Breda, aan welke stad hij verschillende rechten verleende en in welks omgeving hij belangrijke ontginningen deed plaats hebben. De grondlegger van de betekenis der Nassau's in de Nederlanden. De stichtingsoorkonde der Hoogeschool te Leuven in 1425 vermeldt zijn naam.

Hij overleed te Breda 3 Mei 1443 en werd begraven in de graftombe in het Koor der Grote Kerk aldaar.

ADOLF VAN NASSAU KAZERNE TE ZUIDLAREN.

Genoemd naar Adolf Graaf van Nassau, geb. te Dillenburg 11 Juli 1540. Vierde zoon van Graaf Willem de Rijke en Juliana van Stolberg Onversaagd krijgsman, waarvan hij blijken gaf in 1567 in het leger bij Gotha, in 1568 met Prins Willem in Brabant en bij de inval in Groningerland met zijn broeder Lodewijk, waar Hij bij Heiligerlee op 23 Mei 1568 aan het hoofd ener ruiterbende het leven liet.

GENERAAL DE BONS KAZERNE TE GRAVE.

Genoemd naar Andreas de Bons. Zwitser van geboorte, diende hij ons vaderland gedurende bijna zestig jaren. Op hoge leeftijd werd hem in 1795 de verdediging van Grave toevertrouwd, waar bij hij blijken van plichtsgevoel en trouw aan de dag legde, welke zijn gaaf karakter alle eer aandeden.

WESTENBERG KAZERNE TE DIEPENVEEN.

Genoemd naar Jan Josias Westenberg, geb. 12 October 1764 te Goor, overleden 19 Maart 1841 te Utrecht. Reeds op tienjarige leeftijd in dienst getreden als cadet in het regiment Nassau Weilburg, na een eervolle loopbaan als officier in Franse dienst, de 18e Juni 1814 als Luitenant-Kolonel in Nederlandse dienst overgegaan.

Aanvoerder van het vijfde bataljon Nationale Militie van de eerste Brigade van Bijlandt te Quatre-Bras als dappere verdediger van de hoeve Germioncourt. Alle rangen doorlopen tot en met de benoeming van Luitenant-Generaal op 22 September 1840.

Zijn verdiensten zijn beloond door de benoeming tot Ridder der Mil. Willemsorde.

TOEPASSING VAN EENVOUDIGE ADMINISTRATIEVE HULPMIDDELEN IN HET MILITAIRE LEVEN

door Mr W. G. F. SNIJDERS, Phil. Nat. Docts, Res. Kapitein der Artillerie

Er zijn fabrieken, die soms vele orders onder handen hebben, waar het houden van toezicht op de voortschrijding van elke order noodzakelijk is. Scheepswerven moeten van dag tot dag op de hoogte zijn hoever de montage is gevorderd en op welk tijdstip soms bij andere fabrieken bestelde machines of onderdelen daarvan aanwezig moeten zijn wil het werk geregelde voortgang kunnen vinden. Drukkerijen zijn geïnteresseerd naar de mate waarin hun machines bezet zijn omdat de rentabiliteit van het bedrijf daarmede ten nauwste samenhangt. Zij alle gebruiken daarvoor een Planbord. Dit bord is een eenvoudige toepassing van een coördinatenstelsel met twee assen, een x-as en een y-as; op de x-as wordt genoteerd de tijd, op de y-as de orders, de te vervaardigen of te plaatsen delen van het schip of de in het bedrijf opgestelde machines.

Vrijwel elk administratief bedrijf ondervindt de noodzaak van het snel kunnen *reproducere*n van brieven, tekeningen, schetsen, tijdsdiagrammen. Daartoe zijn zeer eenvoudige apparaten in gebruik.

Elk productiebedrijf moet magazijnvoorraden hebben, die moeten worden geadmistriseerd; elk bedrijf van enige omvang heeft een personeelsadministratie, en vele van deze gegevens leveren alleen dan hun maximum rendement indien zij snel *selecteerbaar* en *sorteerbaar* zijn. Hiervoor zijn in gebruik zeer ingewikkelde ponskaartensystemen, maar er bestaan ook zeer eenvoudige hulpmiddelen.

Al deze hulpmiddelen, planbord, reproductieapparaten en sorteerbare kaarten hebben hun nut bewezen, en zij zullen evenzeer in het militaire leven kunnen worden toegepast indien de benodigde apparaten slechts eenvoudig zijn en te velde door weinig geschoold personeel kunnen worden gehanteerd.

Doel van dit opstel is enkele toepassingen aan te geven, welke veel administratief schrijfwerk vereenvoudigen.

Toepassingen van het planbord

Het maken van een rooster van lesuren is lastig indien dit op papier moet gebeuren en mutaties zijn er niet gemakkelijk in aan te brengen. Daar er door allerlei omstandigheden steeds mutaties kunnen voorkomen is het veel eenvoudiger het samenstellen van een rooster van lesuren met behulp van een planbord te verrichten. Een eenvoudig houten bord, wat spijkertjes en carton is alles wat er nodig is.

Op de x-as zet men uit de 6 dagen van de week, elke dag verdeeld in 9 lesuren plus een tiende voor avond oefeningen. Op de y-as zet men de klassen uit. Op het snijpunt van de horizontaal te trekken lijn (voor elke klasse) met de verticaal te trekken lijn (van elk lesuur) slaat men

	Maandag										Dinsdag										→
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
klasse 11																					
12																					
13																					
↓																					

Afb. 1.

een spijkertje. Daarop maakt men een aantal cartonnetjes, die beschreven moeten worden met de vakken waarin les moet worden gegeven. Twijfel omtrent het aantal cartonnetjes voor eenzelfde vak behoeft niet te bestaan, want de trainingsdirectieven geven dat aan. Het is gemakkelijk wanneer men elk kaartje van een rond gaatje voorziet, dat over het hierboven genoemde spijkertje kan vallen (afb. 1).

Het beschrijven van de cartonnetjes wordt vergemakkelijkt door met wit papier beplakt carton te nemen, dat in elke kantoorboekhandel te verkrijgen is. De werkwijze is dus als volgt:

1. De trainingsdirectieven geven b.v. voor de eerste oefening aan dat per klas per week 5 uur aan exercitie moet worden besteed. Er zijn 9 klassen. Er moeten dus komen $5 \times 9 = 45$ kaartjes, beschreven met „exercitie”.
2. Aldus werkt men het gehele trainingsdirectief af. Er zijn altijd lesuren, die in gemeenschappelijk overleg geregeld moeten worden, b.v. baden, gebruik van schietbanen, instructie, film, geschutsexercitie, materieelpark, gebruik van het seinlokaal. Dit komt vooral voor als het oefenmateriaal beperkt is en men dus genoodzaakt is er nauwlettend op toe te zien dat alle klassen evenveel uren van dat materiaal gebruik kunnen maken. Deze kaartjes worden met een kruis voorzien en overeenkomstig de aanwijzingen van het hogere, in deze regelend optredende onderdeel, het eerst opgehangen op het bord met spijkers.
3. Daarna worden de overige uren zo gunstig mogelijk van een lesvak voorzien.

Wil men alles zo netjes mogelijk maken, zodat het de toets van elke inspectie kan doorstaan, dan kan men de kaartjes laten bedrukken, dan kan men dagen en uren door een geschilderd zwart lijntje — dunner tussen de uren van één dag, dikker tussen de dagen — van elkaar scheiden. Maar strikt nodig is dit alles niet, het geheel kan worden ingericht door ieder, die een behoorlijk handschrift heeft.

Het is aan te bevelen het opmaken van het rooster door één officier te laten doen. Zo nodig kan daarna elke klassecommandant voor zijn klas en elke instructeur voor de door hem te geven lessen een afschrift maken. Dit laatste is alleen nodig indien aan één instructeur wordt opgedragen b.v. alle lessen in de lichte mitrailleur te geven. Het is de vraag of dit gunstig werkt. Voor de lesgever is het spoedig zeer geestdodend en dat komt aan de instructie niet ten goede. Het is wèl nodig indien b.v. de afdelingscommandant zo mogelijk in alle klassen één tot twee uren zelf les geeft. Zeer vele directeuren van onderwijsinstellingen doen dit omdat zij zelf hun leerlingen ook wel gaarne willen leren kennen. Doet de afdelingscommandant dit, dan heeft hij ook nog wel voldoende tijd vrij om controlerend te kunnen optreden.

4. Het is hierna ook nog mogelijk de beschikbare leslokalen te verdelen over de daarvoor in aanmerking komende klassen en vakken. Uren als Maleis, krijgstuft e.d. moeten in een lokaal worden gegeven. In het militaire leven is bijna altijd een chronisch tekort aan leslokalen en daarvoor komt dan in de plaats het lesgeven op chambrées. Prettig is dit niet, want er zijn gewoonlijk een groot aantal storende factoren, die het rendement van het gegeven onderwijs nadelig beïnvloeden. Soms is het licht slecht, men kan het bord niet zien, de instructeur heeft geen behoorlijk overzicht over de klas, een aantal leerlingen kan de door de instructeur gegeven demonstratie niet zien, kortom er is bijna altijd iets wat minder gunstig is. Voor een artillerieregiment mag een achttal leslokalen, voorzien van de nodige lijn- en radiotoestellen wel als een minimum worden beschouwd. Het is een voordeel indien deze lokalen naast elkaar zijn gelegen, omdat zij dan tevens kunnen worden gebruikt voor het houden van commandopostoefeningen tot het niveau van regimentsdoelen.

Heeft men nu door omstandigheden b.v. maar twee leslokalen, dan is het werk al heel eenvoudig. Een rood ringetje betekent: leslokaal 1, een zwart ringetje betekent: leslokaal 2. Men hangt het ringetje op het spijkertje boven het leskaartje en weet dan, dat elke klas behoorlijk aan trek komt en ook waar die klas zich op dat moment bevindt.

Het is wellicht overbodig te bepleiten dat elk leslokaal is voorzien van een behoorlijk bord, kleurkrijt, een doek om het bord schoon te vegen en meer dergelijke zaken die bij elke instructie nu eenmaal onontbeerlijk zijn, zoals licht, ruimte, frisse lucht en voldoende goed opgestelde zitplaatsen.

Ook op Regimentsniveau is een dergelijk planbord van nut. Men kan dan weer op de x-as de dagen met de trainingsuren opnemen en op de y-as de klassen. Komt het voor, dat men klassen heeft, die wel gelijke opleiding ontvangen, maar tot verschillende stamregimenten behoren, dan is het practisch die klassen te nummeren met

eerste decimaal = letter of cijfer van het stamregiment

tweede decimaal = letter of cijfer van de klas van gelijk opleidings-type, b.v. klasse 21 is de eerste seinersklasse van het tweede stamregiment, klasse 411 is de 11e (kanonniers)klasse van het vierde stamregiment.

Wil men alle seinersklassen van alle stamregimenten dirigeren naar

een instructiefilm, die speciaal op de seinersopleiding betrekking heeft, dan kan men in een uitgaande order volstaan met te vermelden: „de klassen 21, 41 en 61 op het 5e morgenuur op Dinsdag 10 Januari in de filmzaal”. Zulk een eenvoudige codering bespaart veel meer schrijfwerk dan men aanvankelijk zou denken. Deze codering, ontleend aan het nummersysteem in het regiment van alle radioposten, maakt het tevens gemakkelijk alle klassen van hetzelfde opleidingstype kort samen te vatten.

Komt men op een opleidingsniveau, waarop de oefeningen in batterijverband beginnen, dan kan het planbord weer wat eenvoudiger worden. Men zet dan op de y-as af

K afdelingsstaf
A batterij
B batterij
L afdelingsstaf
C batterij
D batterij
N afdelingsstaf
E batterij
F batterij

en zo vervolgens, volgens letter of cijfercode als men zelf wil bepalen.

Verschillende zaken als: doorlichting, tropenkeuring, inenting, bloedgroepbepaling, tropenherkeuring enz., kunnen dan op eenvoudige wijze worden verdeeld over de daarvoor in aanmerking komende onderdelen, zonder dat de afdelingscommandant zich behoeft af te vragen welke order nu prevaleert.

Overzicht over het instructiegevend personeel is nodig. Zieken, cursussen en nog vele andere redenen kunnen ernstige gaten slaan in het aantal kaderleden, dat in staat is instructie te geven. Ook hier is het steeds opnieuw op papier opmaken van wie beschikbaar is en waar hij geëmployeerd zal worden weinig overzichtelijk.

Het planbord biedt hiertoe een eenvoudige oplossing. Op de x-as zet men uit het aantal dagen van de maand, op de y-as de namen van al het instructieve kader (zie afb. 2).

Het is hier niet nodig een planbord te maken zoals hierboven is omschreven, omdat het aantal mutaties vermoedelijk iets minder groot is. Een blad papier ter grootte van twee aaneen geplakte vellen modelpapier is voldoende. Het is ook niet nodig een kaartje op te hangen van de plaats, waarop de betrokkene op een bepaalde dag zal zijn geëmployeerd.

Op dit planbord wordt aangegeven waarom een bepaald kaderlid er *niet* is, alsmede de reeds bekende of vermoedelijke duur der afwezigheid. B.v. een rood cirkeltje = ziek

rood kruisje = cursus

blauw cirkeltje = wacht

blauw kruisje = wmr. van de week

Aldus krijgt men terstond een visueel overzicht van
de afwezigen
redenen van afwezigheid
vermoedelijke of bekende duur van afwezigheid.

Alle anderen zijn beschikbaar en kunnen over de klassen worden

	1	2	3	4	5	31.
<u>officieren</u>							
.....							
.....							
<u>ond.officieren</u>							
.....							
.....							
<u>korporaals</u>							
.....							
.....							
<u>sold. 1e kl.</u>							
.....							
.....							

↓

Afb. 2.

verdeeld. Men weet dan ook terstond of alle klassen gelijklijk van instructief kader zijn voorzien en er dus geen klasse ergens in de kazerne de tijd verluimelt zonder behoorlijk toezicht en tevens waar iets veranderd dient te worden.

De klas waar ieder geëmployeerd wordt kan met inkt of potlood op het blad papier worden ingevuld; men kan alles natuurlijk ook bijhouden met kaartjes opgehangen op spijkertjes, zoals hierboven is omschreven.

Het nut van een planbord is vooral gelegen in de mogelijkheid om snel mutaties te kunnen aanbrengen. Even een paar kaartjes op een ander spijkertje hangen en men weet dat alle trainingsuren worden gegeven en met de buitengewone afwijking is terstond rekening gehouden. Op papier werkt dit alles veel stroever. Bij 1, 2 en 4 RVA en ook bij de uit deze regimenten gevormde motortransport- en seinafdeling heeft dit systeem gedurende de gehele trainingstijd der 2e Div. naar ik meen tot ieders tevredenheid gewerkt.

Reproductietechniek

Moet enig stuk in grotere aantallen worden vervaardigd, dan grijpt men gewoonlijk naar een stencilmachine. Een stencilmachine heeft de volgende nadelen voor gebruik te velde:

- tekenen op een stencil is niet gemakkelijk voor ongeschoold personeel;
- kleuren zijn er zeer moeilijk op aan te brengen;
- de machines zijn vaak te groot en te velde niet zo gemakkelijk hanterbaar;
- machines van een bepaald type vertonen de minder prettige eigenschap dat, als er niet geregeld — men leze hiervoor 3 maal per week

ongeveer — gebruik van wordt gemaakt, de drukinkt gaat vastkoeken waardoor onregelmatige of slecht leesbare afdrukken worden verkregen;

- stencilpapier schijnt in de tropen niet goed houdbaar te zijn;
- het stencil zelf kan moeilijk bewaard worden.

Het komt niet vaak voor, dat de gewenste oplaag groter is dan 100 stuks, en in dat geval — voor een regiment zal wel zelden méér nodig zijn — is een machine van het Ditto of Ormig type beter geschikt.

Sommige typen werken met een speciale vloeistof voor het afdrukken, die voor het grootste deel uit 96% alcohol bestaat met nog enige toevoegingen; bij andere typen kan de gelatine-afdrukrol eenvoudig met water worden bevochtigd.

De reeds genoemde gelatine-afdrukrollen, die voor deze machines nodig zijn, kunnen ook tropenbestendig worden geleverd. De machine is voldoende compact om behoorlijk transportabel te zijn, werkt snel en heeft een gelatinerol, waarop per dag méér afdrukken kunnen worden vervaardigd dan men ooit nodig zal hebben. In het uiterste geval is er ten hoogste één reserverol nodig. Bovendien heeft dit type reproductie-machine nog een aantal andere, voor militair gebruik niet te onderschatten voordelen:

- tekeningen kunnen er mede worden gereproduceerd met het grootste gemak en heel veel tekentalent is daarvoor niet nodig;
- men kan werken met ongeveer 7 à 8 verschillende kleuren op een zelfde afdruk.
- het origineel kan gemakkelijk worden bewaard en opnieuw afgedrukt;
- de oplage kan op eenvoudige wijze zo groot worden gemaakt als men zelf wil.

Op een z.g. „masterpapier” wordt het origineel opgebracht. Dit kan geschieden met bijzondere soorten

- schrijfmachinelint;
- carbonpapier;
- potlood, in 7 à 8 kleuren;
- inkt, eveneens in 7 à 8 kleuren.

Beide laatstgenoemde hulpmiddelen lenen zich het best voor het maken van tekeningen. Men kan op één „master” met zoveel kleuren tekenen als men zelf wil.

De grootte van de oplaag wordt allereerst bepaald door het soort materiaal dat men gebruikt. Hoe meer aniline men op het master kan aanbrengen, hoe groter de oplaag kan zijn. Carbon — dat slechts éénmaal kan worden gebruikt — geeft de meeste aniline af. Met inkt kan men ook zoveel anilinekleur op het origineel brengen als men wil. Schrijfmachinelint is verkrijgbaar in verschillende mate van drenking; potlood geeft — vooral als men dunne lijnen wil trekken — minder anilinekleurstof af.

Indien men werken wil met carbonpapier kunnen zoveel doorslagen worden gemaakt als men nodig acht. Van tekeningen moet men meer dan een origineel maken indien de gewenste oplage groter is dan met één „master” kan worden bereikt.

Heeft men het „master” vervaardigd, dan wordt de gelatinerol tot de gewenste graad bevochtigd. Het „master” wordt op de gelatinerol

gedrukt en een paar minuten daarop gelaten, teneinde de gelatinerol de nodige hoeveelheid anilinekleurstof te doen opnemen. Men neemt daarna het „master” af en kan terstond met afdrukken beginnen.

Het is noodzakelijk de door de fabrikant aangegeven soorten aniline potlood, carbon, machinelint of inkt te gebruiken. Het is wel wenselijk ook de door die fabrikant geleverde soorten masterpapier en afdrudpapier te gebruiken omdat deze er wel voor zal zorgen dat men met deze hulpmiddelen de beste resultaten verkrijgt. In noodgevallen kan men zich ook wel met andere papiersoorten redden. Het masterpapier moet veel anilineverf opnemen en dus niet sterk gelijmd zijn. Papiersoorten als Borregaard Bond e.d. zijn geschikt. Het afdrudpapier moet voldoende anilineverf van de gelatinerol opnemen om een goed leesbare afdruk te geven, maar ook weer niet te veel, daar anders de oplaag te klein wordt. Dit papier moet dus „glad”, d.w.z. sterker gelijmd zijn.

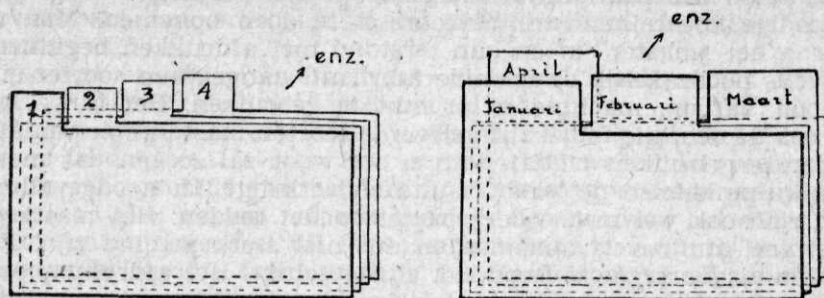
Het aantal toepassingsmogelijkheden is legio. Schetskaartjes van het terrein, marsorders voor chauffeurs met routekaartjes, verbindingsschema's, trainingsaanwijzingen e.d. kunnen in een tijd worden vervaardigd, die nauwelijks groter is dan de tijd, nodig voor het maken van het master.

Behalve het hier beschreven machinetype kennen zowel de DITTO als de ORMIG ook een „liquid” (vloeistof) procédé. Ik meen dit voor gebruik te veld niet zo te kunnen aanbevelen, omdat het origineel geheel in spiegelschrift moet worden gemaakt. Dat mag nu voor carbonschrift niet moeilijk zijn, voor tekeningen is dat minder wenselijk, omdat weinig geschoold personeel daartoe gewoonlijk niet in staat zal zijn.

Selecteerbare en sorteerbare gegevens

Het maken van een eenvoudige termijnkalender geeft aan verschillende administrateurs nog veel moeite. Indien men al van een hulpmiddel gebruik maakt, dan is het een kantooragenda. De ruimte voor elke dag is soms veel te klein en het originele stuk is niet bij de hand op de plaats en het tijdstip waarop het behoort. De chronologische archiefopberging is daarvoor óók niet bevorderlijk. Het meest eenvoudige hulpmiddel is een kaartendoos.

1. Men neemt 12 cartonnen schutbladen, waarop de maanden van het jaar worden aangebracht (afb. 3).
2. Men maakt daarna 31 dunnere schutbladen. Elk schutblad is voorzien van een „tab”, waarop de data van de maand komen, dus van 1 t/m 31. Het in de handel onder de naam „ledgercarton” voorkomende dunne carton is hiervoor het beste.
3. Begint men nu de termijnkalender b.v. op 1 Januari, dan zet men alle 31 datumschutbladen achter het Januari-maandcarton.
4. Moet er op een bepaalde datum b.v. een opgave gedaan worden dan steekt men de order daartoe tussen de dagcartons, genoemd sub 2, en wel vóór de dag, waarop de opgave moet worden verzonden. Is de opgave van ingewikkelder aard en vereist zij mitsdien meer voorbereidend werk dan kan men b.v. achter het datumblad van 6 dagen voordien een signaalkaartje plaatsen, dat met het werk een aanvang dient te worden gemaakt.
5. Is 1 Januari gepasseerd en dus alle daarachter gestoken orders



Afb. 3.

afgewerkt, dan plaatst men het datumblad „1” achter het maand-schutblad voor Februari. Op deze wijze is er altijd een gehele maand speling, en dat is in 99 van de 100 gevallen voldoende. Tevens blijft de gehele termijnkalender compact en overal te velde mee te nemen in een cartonnen portefeuiltje met rug en bandjes om er niets uit te verliezen.

De Medische Keuring voor de tropen bestaat uit een aantal onderdelen. Nakeuring, eventueel herkeuring, doorlichten, eventueel herdoorlichten, driemaal injecties, tandarts, nabehandeling tandarts, bloedgroep. In dit geval dus reeds 10 onderdelen. Aanleggen van lijsten is ook hier niet de meest praktische weg. Al deze keuringen en behandelingen worden bemoeilijkt indien er zieken zijn, en het is dus moeilijk er werkelijk zeker van te zijn dat iedereen alle behandelingen heeft ondergaan.

Ook hier is het maken van een eenvoudig sorteerbaar gegevenskaartje het meest eenvoudig. Nodig zijn evenveel briefkaarten als er personen gekeurd moeten worden. Bovenaan wordt van de appellijsten afgeschreven naam en legernummer, en het is gemakkelijk ook de klasse aan te geven waarin de keuring is ingedeeld.


Aan de onderzijde worden de kaartjes voorzien van 12 driehoekige figuurtjes. Het is gemakkelijk deze figuurtjes te laten drukken, maar met een heel eenvoudig cartonnen malletje en een potlood komt men even ver. Hoe dan ook, het kaartje moet er komen uit te zien als in afb. 4 is aangegeven.

De met nakeuring belaste arts zal U vragen om op een bepaalde dag b.v. 40 man te sturen om 2 uur en 40 man om half vier. Enige samenwerking zal het altijd mogelijk maken, dat deze personen niet kriskras uit verschillende onderdelen behoeven te worden opgeroepen, waardoor alle training wordt verstoord. Daarvoor is het ook al weer makkelijk aan de arts een onderdeelsgewijs gerangschikte alfabetische lijst van namen te geven.

Zij die nagekeurd zijn kunnen zijn:
 goedgekeurd
 voorlopig afgekeurd
 definitief afgekeurd

en de arts zal dat op de in de vorige alinea genoemde lijst wel willen aantekenen met een enkele — tevoren afgesproken — codeletter.

naam	legernr.
onderdeel	
klasse	
.....
.....
.....



Afb. 4.

Voor de goedgekeurden knipt men de driehoekjes weg voor „nakeuring” en „herkeuring”, en voor de twee andere categorieën alleen het driehoekje „nakeuring”. Immers de eerste groep heeft een herkeuring niet nodig en de twee laatste groepen zullen deze herkeuring nog dienen te ondergaan. Aldus handelt men met alle volgende behandelingen.

Men zal zich nog afvragen: waarom 12 driehoekjes als er maar 10 behandelingen zijn? De reden daarvan is, dat het altijd praktisch is een paar sorteermogelijkheden in reserve te houden; men weet nu eenmaal nooit te voren of men alles heeft opgenomen.

Moet men nu degenen, die een herkeuring moeten ondergaan scheiden van degenen, die dit niet nodig hebben, dan neemt men een driehoekig houten latje met aan weerszijden een uitstekend spijkertje, en een — liefst houten — doosje, b.v. een sigarenkistje.

De linkerzijde van het kistje houdt men aan als aanlegkant en op de plaats van het tweede driehoekje prikt men het houten latje op de bodem van het kistje vast. Nu plaatst men de kaartjes met de linkerzijde goed tegen de linkerzijde van het kistje aangesloten in het kistje, en.... de kaartjes van diegenen, die geen herkeuring nodig hebben zakken tot op de bodem van het kistje — immers het driehoekje ter plaatse is weggeknipt — en de andere kaartjes, welke niet tot op de bodem kunnen zakken wippen omhoog. Aldus is het weer heel eenvoudig om daar van af te schrijven een onderdeelsgewijs gerangschikte alfabetische appèllijst, welke aan de geleider van het detachement kan worden meegegeven ter annotatie door de dokter. Op deze wijze verkrijgt men geen in de war gebrachte training, gemakkelijke oproeping van de betrokkenen en daarin schuilt nog wel een van de grootste voordelen — geen aparte administratie bij de dokter en bij de troepencommandant, waarvan het altijd maar de vraag is of zij met elkaar overeenstemmen.

Is het inschepingsverlof voorbij en wil men gedurende de week van consignatie de puntjes op de i zetten, dan neme men even zoveel latjes als er driehoekjes op de kaartjes voorkomen, prikt ze alle op de bodem van het kistje vast, plaatst er de kaartjes alle op en onherroepelijk signaleren zichzelf al de kaartjes van diegenen, aan wie iets, wat dan ook, nog mankeert.

Dit eenvoudige systeem is ook bruikbaar indien b.v. voor het verkrijgen van betaling van vakmanschap de betrokkene een aantal proeven met goed gevolg dient te hebben afgelegd. *(Wordt vervolgd.)*

DE GUERILLA-OORLOG

IN HEUVEL- EN BERGTERREIN OP WEST-JAVA

door J. FLINK, *Luitenant-Kolonel der Infanterie.*

A. Algemeen:

Begin Sept. '47 werd mij het commando opgedragen van een bataljon, dat een gebied in West-Java onder zijn contrôle had. Tot eind Aug. '47 was het vrij rustig geweest, maar op 31 Aug. was de hel los gebroken, en zag het bataljon zich geplaatst voor een guerilla-oorlog, in zwaar terrein (heuvels en bergen) over een oppervlakte van $\pm 300 \text{ km}^2$, dus groter dan de provincie N.-Brabant. Het betrof hier geen incidentele overvallen, beschietingen en vernielingen, maar het georganiseerd optreden van goed geleide benden en/of T.N.I.-eenheden. Een normaal politieel optreden was hier ten enenmale onvoldoende, en de moeilijkheden waarmede de benden te kampen hadden, waren gelukkig mede oorzaak dat de gevolgen voor ons tot een minimum beperkt konden blijven. Evenwel waren de gevolgen van dien aard, dat het bataljon aan een grote lichamelijke en geestelijke uitputting onderhevig was, en de verliezen boven het normale waren. Van de aanvang af zon ik op middelen om aan deze niet vol te houden toestand een einde te maken en raadpleegde te dien einde de schaarse bronnen die mij ten dienste stonden.

Het V.P.T.L. gaf wel zeer waardevolle voorschriften en wenken, maar was toch teveel politieel ingesteld, om een bevredigende oplossing te geven. Ook het Ontwerpvoorschrift nr. 1536: Algemene Aanwijzingen voor de Infanterie voor het Gevecht in de Wildernis, gaf zeer goede aanwijzingen, maar had zich te veel ingesteld op het optreden tegen een vijand, die zich min of meer genesteld had in het terrein met name de wildernis.

De veel door mij geraadpleegde: *Gegevens en Wenken* ten behoeve van de troepen behorende tot de *2e Inf. Brigade* (C Div. „7 Dec.”), d.d. 30-12-'46 gaven iets meer houvast. Hoewel deze gegevens en wenken door de auteur (Lt. Kol. v/h K.N.I.L.: V.E. Ohl.) hoofdzakelijk gebaseerd waren op zijn ervaringen in het gebied rondom Batavia, bleek ook zeer veel van toepassing te zijn in andere gebieden van Java. Bij de door hem genoemde vechtwijze van de tegenstanders werd door hem ook vermeld: „*De Guerillatactiek*”, waarvan hij het volgende zegt: „Onze tegenstanders hebben hierbij een uitstekende leerschool gehad bij de Japanners. Hun geliefkoosde methode is „snipen” liefst uit bomen en andere uitstekend gecamoufleerde hoge opstellingen. Verder het uitwerpen van handgranaten naar in holle wegen rijdende trucks en het maken van al of niet gecamoufleerde valkuilen voor auto's, liefst vlak vóór of achter een brug. Uitkijkposten in hoge bomen waarschuwen de hinderlaag als auto's in aantocht zijn. Bomen en andere barricades dienen onder vuurdekking te worden opgeruimd. Het besluipen en van

korte afstand beschieten van een rustende patrouille kwam meerdere malen voor, bij de eerste reactie van de troep verdwijnen de schutters snel, en zijn doorgaans niet te achterhalen. Kort na een actie tegen een of ander object, zomede kort na de bezetting van nieuwe objecten, komen doorgaans sluipschutters terug, nestelen zich in bomen of op andere gedekte plaatsen en loeren van daaruit op lonende doelen. Vele doden en gewonden zijn op die wijze aan onze zijde gevallen. Het is dan ook van het hoogste belang de mensen te verbieden om op eigen houtje zich te verwijderen. Deze rustplaatsen moeten naar alle zijden door goed gedekte posten worden beveiligd. Na het bezetten van nieuwe objecten moeten herhaaldelijk kleine sluippatrouilles uitgezonden worden met opdracht te waken tegen beschietingen en het opdoen van terreinkennis in de naaste omgeving van het bivak. Deze sluippatrouilles bewegen zich gedekt door het terrein, teneinde op die wijze eventuele sluipschutters te kunnen verrassen. Weet men met enige zekerheid uit welke richting de vijand verwacht kan worden, dan zijn hinderlagen in die richting ook een prachtmiddel”

Dit citaat trof mij, aangezien vrijwel alle symptomen van de hierin vermelde „guerilla-tactiek” en zelfs nog meer, in mijn vak aanwezig waren, terwijl bovendien enkele afweermiddelen en tegenmaatregelen genoemd werden.

Gezien het grote belang de tegenstanders ook op dit gebied zo doeltreffend mogelijk te kunnen bestrijden zij het mij vergund enkele van mijn ervaringen te vermelden.

B. De guerilla-tactiek van de tegenstanders.

Deze heeft zich in het reeds eerder genoemde gebied op de volgende wijzen geuit:

1. *Door beschieting van auto's* op zeer korte afstand waartoe het heuvel- en bergterrein zich uitstekend leende. Geliefkoosde plaatsen waren: holle wegen, bruggen of hellingen waar de auto's hun snelheid moesten verminderen, bij de ingang of uitgang van een kampong, soms ook op een open weg. Steeds echter hadden de tegenstanders zich uitstekend gedekt opgesteld en waren in het terrein niet te onderscheiden, een hooggelegen opstelling was zeer geliefd. Geschoten werd op niet-gepantserde auto's, een enkele keer ook op een gepantserde $\frac{3}{4}$ tonner. Aangezien het vuur (geweer- en mitrailleur) in de regel goed gericht was, onverwacht en zowel in front, flank en rug werd afgegeven, waren de gevolgen mede in verband met de korte afstand, vaak zeer ernstig. Zelfs in de gevallen waarin het mogelijk was, na het stoppen van de auto, ogenblikkelijk een tegenactie in te zetten, waren de tegenstanders, waarvan de sterkte meestal niet meer bedroeg dan 10 man, in het bedekte terrein verdwenen. Ook bij duisternis kwamen deze beschietingen voor; evenwel waren de gevolgen als dan uit de aard der zaak veel minder ernstig.

2. *Door wegversperring.* Hierbij vertoonden de tegenstanders een grote vindingrijkheid en een taai doorzettingsvermogen, waarbij vaak grote groepen werden ingezet, soms bestaande uit honderden personen, die meestal gedurende de duisternis, op velerlei wijze de wegen tijdelijk voor autoverkeer onbruikbaar maakten.

De volgende versperringen kwamen voor:

- a. *Het spannen van draden over de weg.* Hiervoor werd vaak telefoon-draad gebruikt, dat weliswaar niet sterk was, maar door zijn geringe zichtbaarheid groot gevaar opleverde voor de inzittenden van open auto's.
- b. *Het plaatsen van allerlei voorwerpen op de weg:* meubelstukken, keien, kilometerpalen e.d.; zelfs vrouwen heb ik bezig gezien, deze voorwerpen op de weg te plaatsen. Vanzelfsprekend gaf het opruimen van deze versperringen weinig moeite, temeer daar ze niet steeds onder vuur lagen.
- c. *Omgehakte bomen over de weg* (zie afb. 1). Het opruimen hiervan kostte meer moeite, aangezien het hier meermalen ging om hon-

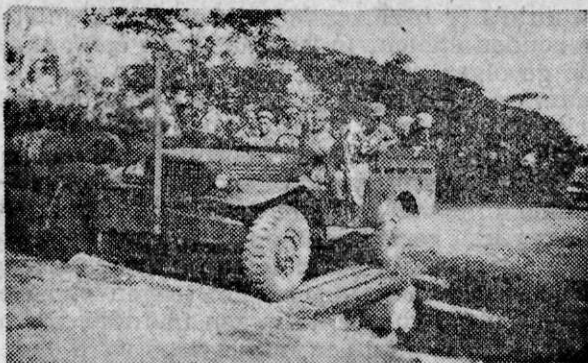


Afb. 1 Het opruimen van bomen met mankracht



Afb. 2 Vernielde duiker

derden bomen over kilometers diepte, de bomen vaak van zeer grote afmetingen waren en ze meestal nog aan de boomstronken vast zaten. Voor het opruimen der zwaardere bomen waren bijlen, zagen, kapmessen, springmiddelen e.d. benodigd en verleenden auto's en bulldozers dikwijls assistentie. Bij het opruimen van deze boomversperring werd vaak vuur ontvangen van grotere afstand.



Afb. 3 Een voorlopig overbrugde kleine coupure

d. *coupures* van verschillende afmetingen, soms 2 of 3 achter elkaar, vaak gelegen achter een kromming van de weg. Het dichtenvan deze *coupures*, waardoor soms zelfs een beekje of een afwatering werd geleid, waardoor de *coupure* automatisch vergroot werd, kostte veel tijd en werk, waarbij ook

weer de bulldozer als een welkome helper werd begroet (zie afb. 2, 3 en 4).

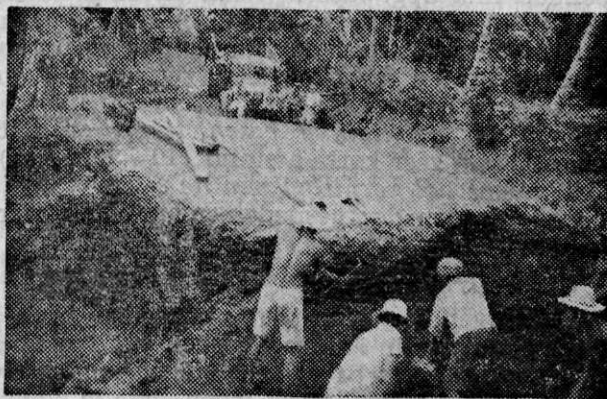
e. *Grondmassa's over de weg*. Vooral op de bergwegen, met aan de ene zijde de steile bergwand, en aan de andere zijde een diepe ravijn, was deze wijze van wegversperren zeer geliefd en... doeltreffend. Het grondverzet was vaak enorm en de onontbeerlijke bulldozer was ook hierbij het gewenste hulpmiddel.

f. *Het vernielen der bruggen*. Aangezien dit vaak geschiedde op grote schaal en in een nacht soms 4 à 5 bruggen tegelijk vernield werden, al of niet gepaard gaande met een aanval op het dichtsbijzijnde kampement, was het tegengaan hiervan uiterst moeilijk.

Springladingen werden door de tegenstanders weinig gebruikt. Een veel gebruikte methode was het plank voor plank verwijderen van het brugdek en zo mogelijk ook van de liggers en pijlers. IJzeren liggers en pijlers gaven meestal te veel moeilijkheden. Een geheel houten brug werd nog al eens met benzine of petroleum overgoten en daarna in brand gestoken. Ook baileybruggen bleven niet gespaard; in een minimum van tijd bleek zo'n brug soms geheel verdwenen, de ijzeren vakken werden in de regel teruggevonden op de bodem van de bergstroom, terwijl al het hout door de snelstromende bergrivier was meegevoerd (zie afb. 5 en 6).

Coupures vóór of na de afgebroken brug vervolmaakten vaak deze „meesterstukjes” van vernielzucht.

3. *Door het plaatsen van mijnen* in de wegen en onder de bruggen.



Afb. 4 Enige graterre *coupures*

De bedoeling was dat onze auto's er over zouden rijden en de ontstekingsinrichting in werking zouden stellen. Inderdaad is dit een enkele maal gelukt, met alle fatale gevolgen van dien. Meest werden gebruikt ingegraven projectielen, waarvan de ontstekingsinrichting door de druk der wielen, tracks van carrier of bulldozer tot ontsteking moesten worden gebracht. Soms werd ook een trekontsteking gebruikt, waarbij het voertuig tegen een over de weg gespannen draad moest rijden. In de regel konden ze tijdig worden ontdekt en door de infanteriepieniers worden opgeruimd, maar ook waren ze wel eens op geraffineerde wijze door deskundigen gelegd zodat ogenschijnlijk niets aan de weg of brug te onderscheiden was. Als voorbeeld moge dienen het leggen van een mijn in een modderpoel in de toch al zo slechte wegen in Indië, vooral in de regentijd; ook is het voorgekomen dat een mijn gelegd werd onder een brug, direct nadat een patrouille per auto de brug was gepasseerd, met de bedoeling de patrouille op de terugweg te verrassen.

4. *Door intimidatie en misleiding van de bevolking.* Gedwongen door geweld van wapenen of misleid door de Republikeinse propaganda werd de bevolking gebruikt om, in de meeste gevallen tegen hun wil, bepaalde vernielingen uit te voeren. Vooral de misleidende propaganda moet niet te gering aangeslagen worden; de bevolking van veraf gelegen kampongs hechtte inderdaad geloof aan de belachelijke leugenachtige en tendentieuze berichtgeving van Republikeinse zijde. Bij niet opvolging der „bevelen” stonden zware straffen te wachten, waarbij het niet bij dreiging bleef. Moord, ontvoering, brandstichting waren de gebruikelijke straffen. Bovendien was de bevolking gedwongen de benden te onderhouden die geheel „van de streek” leefden. Het verkeer en de handel met Nederlands gezinde streken werd gecontroleerd of verhinderd door posten op de verbindingswegen.

5. *Door gevechten op kleinere en grotere schaal.* Met opzet noem ik deze guerilla uiting niet het eerst, omdat een werkelijk contact door de guerillabenden in de regel ontweken werd. Hun opdracht luidde tegen zwakke Ned. patrouilles aanvallend optreden, bij sterke Ned. patrouilles een gevecht vermijden. Vele malen werd zeer goed gericht vuur ontvangen. Overigens waren het vooral sluipschutters die gevaarlijk bleken. Tegen het optreden van onze troepen in het terrein waren de benden niet opgewassen, dank zij onze betere bewapening, leiding en energieke wijze van optreden. Een werkelijk gevecht eindigde steeds in een vernietiging van de vijandelijke weerstand, waarbij de tegenstanders zich in de regel met zeer zware verliezen in de bergen terugtrokken; de verliezen aan onze zijden zijn hierbij zeer gering geweest.

6. *Door nachtelijke beschietingen van bivaks en kampementen,* meestal van zeer korte afstand (10—20 meter).

7. *Door het vernielen van de telefoonverbindingen.* Niet alleen werden de draden doorgesneden, maar vaak over kilometers afstand weggehaald.

C. *Bestrijding.*

De toegepaste bestrijdingsmethoden in het reeds eerder genoemde gebied kunnen in enkele woorden worden samengevat, nl. *het trachten het initiatief aan de eigen zijde te houden*, een soort „tegen-guerilla”.

Om het initiatief aan de eigen zijde te houden en de vijand steeds een slag voor te zijn, is het volgende vereist:

1. *Zeer grote waakzaamheid.* De tegenstander zal er steeds op uit zijn door verrassend op te treden, zowel voor wat betreft tijd, als plaats en methode zijn slag te slaan. Door dit tijdig te onderkennen, is het mogelijk de nodige maatregelen te nemen en zelf het initiatief te nemen.

2. *Het hoofd koel te houden.* De tegenstander zal trachten door grotere of kleinere „acties” op verschillende plaatsen het nemen van tegenmaatregelen moeilijk te maken, hetgeen zeker mogelijk is in een uitgestrekt gebied. Een commandant, die zich hierdoor „van de wijs laat brengen”, is sterks in het nadeel en alleen koel en nuchter overleg en het op de juiste waarde weten te schatten van de vijandelijke actie biedt hier uitkomst.

3. *Het hebben van een goedwerkende inlichtingen- en veldveiligheidsdienst.* Door een net van betrouwbare spionnen is het mogelijk gebleken, in vele gevallen van de bewegingen en de plannen van de benden op de hoogte te zijn, waardoor tijdig op ingrijpende wijze de tegenstander kon worden gedwarsboomd en gevoelige verliezen konden worden toegebracht. Vele successen kunnen dan ook worden toegeschreven aan de inlichtingen op bovengenoemde wijze verkregen.

Het grijpen van grote en kleinere bendeleiders was vaak het resultaat van betrouwbare inlichtingen.

4. *Een bliksemsnelle reactie.* Door het zeer beweeglijk optreden van de tegenstander, is een te trage reactie veelal tot mislukking gedoemd. Dikwijls bleken de inlichtingen van de bevolking verkregen te oud te zijn. De vrees voor de terreur der benden weerhield haar vaak direct te komen waarschuwen. Zo werd b.v. meer dan eens onze hulp ingeroepen tegen een bende die de vorige dag in een kampong zijn terreurdaden had bedreven.

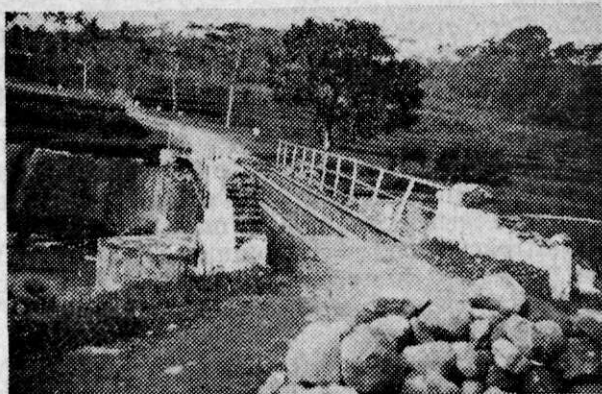
Om snel te kunnen optreden is hierbij meer dan ooit noodzakelijk het hebben van een beweeglijke reserve, met gebruikmaking van middelen van versneld vervoer (auto's). Ook werd vaak met succes gebruik gemaakt van rijwielen (geluidloos, verrassend). Bij het stuiten op hindernissen, waren deze voor rijwielen geen beletsel, wel voor auto's.

5. *Een verrassend optreden.* Dit tactische beginsel heeft ook in de bestrijding der guerillabenden zijn grote waarde bewezen. Bij een gelukte verrassing is het mogelijk het verkregen initiatief ten volle uit te buiten. Het gebruikmaken van de duisternis, om door sluippatrouilles de tegenstander onzichtbaar te naderen en verrassend aan te grijpen, hetzij ongemerkt een hinderlaag te leggen of ongemerkt de verblijfplaats van een bende (veelal een kampong) te omsingelen, is zeer doeltreffend gebleken. In de meeste gevallen raakt de bende in een paniekstemming en weet zich niet te herstellen. Van een gevecht tot het uiterste was slechts bij enkele Hisboellagroepen sprake.

6. *Een offensief en energiek optreden.* Een commandant moet niet lijdelijk afwachten wat de guerilla tegenstander gaat doen. In een dergelijk geval staat hij meestal voor een voldongen feit, uit welke situatie hij zich vaak niet anders dan met moeite kan redden. Door een gedurfd offensief optreden echter wordt de tegenstander voor een voldongen feit gesteld met alle daaraan voor hem verbonden nadelen.

Als voorbeeld moge dienen het volgende optreden: — een patrouille ter sterkte van plm. 20 man was bezig een coupure in een weg te

dichten en werd hierbij lastig gevallen door plm. 50 man in front vanuit een kampong. Na het dichtten van de coupure laat de commandant 2 aan hem toegevoegde carriers langs de weg doorstoten tot voorbij de kampong, waar ze rechtsomkeerd maken en het sawah-terrein ter weerszijden van de weg afsluiten met vuur. De patrouille valt de vijand energiek aan, deze trekt terug, maar valt in het vuur van de carriers. Resultaat: 15 doden aan 's vijands zijde, buit 4 karabijnen en een tas met munitie.

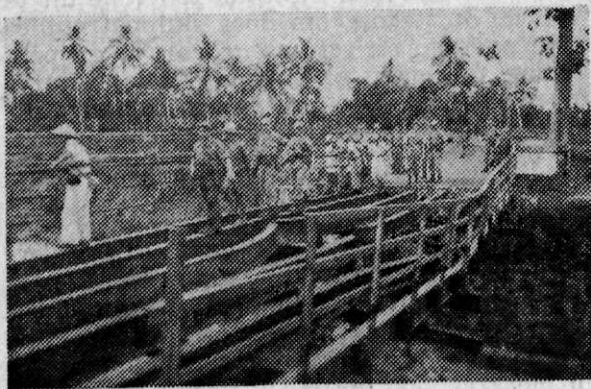


Afb. 5 Vernielde brug

7. *Een rusteloze patrouillegang.* Zowel bij dag als bij nacht, op onregelde tijden, moet de tegenstander de kans hebben verrast te worden door onze patrouilles. Van enige regelmaat mag nooit sprake zijn, daar de tegenstander dit snel door geeft en..... er gebruik van maakt. Door een goed georganiseerde patrouillegang, valt het de vijand uiterst moeilijk zijn plannen uit te voeren, daar hij steeds verrast kan worden. Voor het beveiligen van bruggen en wegen is het fout, als patrouilles aan de weg blijven kleven, ze moeten in het terrein vele kilometers aan weerskanten van de weg patrouilleren (de z.g. indirecte wegbeveiliging). Het uitsluitend patrouilleren langs de weg heeft geen nut, na het passeren van de patrouille slaat de tegenstander toch zijn slag.

8. *Een strenge vuurdiscipline.* Vooral in het bestrijden van de guerilla tegenstanders bestaat de neiging in het wilde weg te gaan schieten. Elke commandant moet ervan doordrongen zijn, dat alleen het vuur op lonende doelen met de voor die doelen meest geschikte wa-

pens moet worden geopend. Laat elk schot raak zijn. Zelfs de meest fanatieke tegenstander blijkt gevoelig te zijn voor verliezen, welke zijn strijdgeest verlammen. Bij nachtelijke beschietingen van bivaks en kampeementen heeft het heel weinig zin terug te schieten, vooral niet als men de doelen niet ziet. Wacht rustig af, gebruik handgranaten



Afb. 6 Vernielde brug

of z.m. het blanke wapen. Een kleine sluippatrouille is in staat grote verwarring te stichten onder de tegenstanders.

9. *Een strenge wagendiscipline.* De herhaalde beschieting van auto's heeft het nodig gemaakt steeds een sterke beveiliging mee te geven. De inzittenden behoren hun wapenen steeds schietklaar te hebben. De dreigende naar buiten gerichte lopen schrikken de tegenstanders zeer zeker af. Wordt de auto toch beschoten, dan heeft een onmiddellijk afgegeven geweervuur een groot moreel effect. Indien mogelijk moet de chauffeur doorrijden naar een gunstig gelegen plaats, want het stoppen en uitstappen is een zeer kwetsbaar moment. Zoals reeds eerder vermeld, heeft zelfs een direct ingezette aanval weinig succes, omdat de bende zeer snel verdwenen is. Op gevaarlijke punten is het raadzaam, tijdig van te voren de beveiliging de auto te doen verlaten, en deze door het terrein aan weerszijden van de weg voorwaarts te doen gaan. Deze methode is tijdrovend, doch voorkomt verliezen. Ook is toegepast het laten convoyeren van auto's door carriers en pantserwagens, waardoor de tegenstander inderdaad werd afgeschrikt, en niet zo gemakkelijk tot een beschieting overging. Afdoende was dit evenwel niet, ook bij een sterk beveiligd convooi is het voorgekomen, dat de meerijsende jeeps, drietonnens enz. het doelwit waren en aan onze zijde verliezen waren te betreuren, soms werden ook zelfs de carriers en pantserwagens onder vuur genomen of waren het doelwit voor handgranaten. De indirecte wegbeveiliging geeft de beste waarborgen voor een veilig verkeer langs de weg (zie C 7).

10. *Het zo mogelijk vernietigen van de bende.* Deze eis bleek in de praktijk zeer moeilijk uit te voeren. Steeds werd getracht een bende te omtrekken en van zijn terugtochtsweg af te snijden. En door het uitstekende waarschuwingssysteem en door het moeilijke heuvel- en bergterrein, waarin hij terdege thuis was en alle paadjes en schuilplaatsen kende, was de tegenstander vaak in staat zich hieraan te onttrekken. Toch is het noodzakelijk, deze eis te blijven stellen, want alleen de vernietiging van de bende leidt op de snelste wijze tot het beoogde doel.

11. *Het gebruik maken van inheemse hulptroepen.* Het is in de praktijk gebleken dat bij de bestrijding van de guerillategenstanders het gebruik van inheemse hulptroepen zeer veel vrucht afwerpt. Zij bezitten eigenschappen, die onze eigen troepen missen, zij zijn de zonen van het land die de tactiek, de gewoonten en de taal van de tegenstander nauwkeurig kennen, zij kunnen zich onhoorbaar en onzichtbaar en ongemerkt door het terrein verplaatsen, hun reactie is bliksemsnel. Wanneer ze bovendien uit de streek zelf voortkomen of zoals bij mij het geval was uit de gewezen tegenstanders, dan vormen deze troepen een buitengewone waardevolle aanvulling van onze troepen.

Enige taken waarvoor ze zeer geschikt zijn, zijn: het doorzoeken van kampongs of van het terrein, het overvallen van vij. waarschuwingsposten of van vergaderingen, het contact zoeken met- en het geven van vertrouwen aan de bevolking, het controleren van het verkeer, het optreden als verkenners vóór onze eigen troepen e.d.

Ze hebben ook nadelen, o.a. dat hun optreden niet altijd beheerst is, dat in moeilijke omstandigheden een paniekstemming niet uitgesloten is, dat ook onbetrouwbare elementen en vij. spionnen zullen trachten langs deze weg ons te benadelen.

Een goede opleiding, het handhaven van een goede krijgstucht door bekwame krachten, en een nauw samenwerken met onze eigen troepen, bieden evenwel goede waarborgen voor een succesvol optreden van deze door ons zeer gewaardeerde hulpkrachten.

12. *Het feilloos functioneren van alle hulpdiensten*, b.v. de verbindingsdienst, de herstelploegen (pioniers en infanteriepioniers), de transportdienst. Ook kunnen in enkele gevallen de artillerie, vliegtuigen, verkenningstroepen hun hulp verlenen, doch in verreweg de meeste gevallen is de beweeglijkheid der guerillabenden zo groot, dat deze hulp te laat komt. Van een langdurige hardnekkige weerstand is slechts zelden sprake.

De infanterie met zijn bewapening van geweren, handgranaten, mitrailleurs, 5 en 8 cm. mortier en soms carriers is in de regel voldoende om de guerillabenden op de meest doeltreffende wijze te bestrijden.

Ik ben er mij van bewust, dat het hier gegeven overzicht van de guerrillaoorlog in heuvel- en bergterrein, en de bestrijding er van, verre van volledig is. Het is bedoeld als de weergave van een aantal ervaringen, als Bataljonscommandant in het terrein opgedaan, welke wellicht tot voorlichting kunnen dienen van commandanten, die nog niet met deze terreinen en deze vijand te maken hebben gehad. Voor detailuitvoering van hinderlagen, patrouillegang, doorzoekingen van huizen en kampings e.d. verwijs ik naar de in de aanvang genoemde en andere voorschriften.

NIEUWS VAN DE MAAND (Vervolg van bladzijde 625).

beperkte omvang kunnen zijn en derhalve dienen te zijn gericht op:

het maken van enige voortgang met de opbouw der luchtverdediging waarmede in 1948 een begin werd gemaakt;

het treffen van voorzieningen t.a.v. de beveiliging tegen een overvaling in het bijzonder met luchtlandings-troepen;

het scheppen van de personele voorwaarden om, zodra de eisen, welke het verblijf der troepen in Indonesië aan de begroting stellen, aanzienlijk zullen zijn verminderd, op korte termijn te kunnen overgaan tot de vorming van een bijdrage aan een internationale strijdmacht.

Het vorenstaande zal een beperkte uitbreiding van het militaire apparaat in Nederland — waarvan de omvang gedurende 1948 vrijwel uitsluitend was gebaseerd op de behoeften van Indonesië — met zich mede brengen, welke uitbreiding mede dienstbaar zal worden gemaakt aan de verzekering der binnenlandse orde en rust.

1. De troepensterkte in Nederland wordt bepaald door hetgeen nodig is: om de voorgenomen troepenuitzendingen naar Indonesië te doen plaats hebben; om een doeltreffende opleiding en op de toekomstige legervorming gerichte aanvulling van instructief kader te verzekeren; om de binnenlandse orde en rust te handhaven.
2. De sterkte der luchtstrijdkrachten wordt bepaald door hetgeen onontbeerlijk is om de verdere opbouw der luchtverdediging te waarborgen en tevens aan de behoeften van Indonesië te voldoen.
3. Het militaire apparaat in Nederland wordt — zowel in personeel als in materieel opzicht — geheel aan de onder 1 en 2 genoemde taak aangepast.
4. Hoewel eenstemmigheid bestaat omtrent de wenselijkheid van smelting van K.N.I.L. met K.L. biedt de wijze, waarop deze smelting zal moeten worden gerealiseerd, tal-

rijke problemen, waarvan de bestu-
dering nog in volle gang is.
De gemiddelde sterkte van het in
Nederland vertoevende gedeelte der
K.L. met inbegrip van de luchtstrijd-
krachten, zal 52260 man bedragen.

Uitzending naar Indonesië.

In het voor het dienstjaar 1948 uit-
gestippelde plan met betrekking tot de
uitzending van troepen naar de Over-
zeese Gebiedsdelen is geen wijziging ge-
komen. De uitzending blijft bepaald tot
2 zelfstandige infanteriebrigades en 6
bataljons infanterie per jaar.

Voorts ligt het in de bedoeling — zo
de toestand in Indonesië zich ontwikkelt
zoals de Regering hoopt — in het voor-
jaar 1949 de 1ste Divisie „7 December”
(en de daarmede uitgezonden 6 bewa-
kingsbataljons) en in het najaar 1949
de 2e Divisie (en de daarmede uitge-
zonden 6 bewakingsbataljons) te doen
repatriëren.

Indien de bovengenoemde maatrege-
len kunnen worden doorgevoerd zal de
gemiddelde sterkte van het perso-
neel der Koninklijke landmacht (met
inbegrip van de luchtstrijdkrachten) in
Indonesië, Suriname en de Nederlandse
Antillen van 84700 man in 1948 worden
teruggebracht tot 72400 man in 1949.

TROEPEN IN NEDERLAND.

A. Wapen der Koninklijke Mare- chaussee.

De opbouw van het Wapen der Ko-
ninklijke Marechaussee kon in 1948 niet
worden voltooid en zal dus in 1949 wor-
den voortgezet tot de organieke sterkte
van 3000 man is bereikt.

Voorzien wordt in het aannemen van
2000 man reserve-grenswacht, welke
echter in normale omstandigheden
slechts voor enige dagen per jaar onder
de wapenen komen. Dit personeel dient
ter versterking van de Koninklijke Ma-
rechaussee in de grensstreken in geval
van buitengewone omstandigheden en
wordt gerecrueteerd uit niet-dienstplich-
tigen.

B. Territoriale troepen.

De gedurende het jaar 1948 door de
territoriale troepen verrichte taken zijn
grotendeels blijven bestaan, zodat het
onmogelijk is in 1949 volkomen afstand
van deze troepen te doen.

Zij zullen voor het begin van 1949
zijn teruggebracht tot 3 bataljons, hoofd-
zakelijk bestaande uit dienstplichtigen.
Voor het regelmatig aflossen van dit
personeel en tevens om de voor de taken

der territoriale troepen beschikbare
mankracht zo nodig te kunnen opvoeren,
ligt het in het voornemen in het voor-
jaar 1949, naast de bestaande zes infan-
teriedepots, een zevende infanteriedepot
op te richten. Dit infanteriedepot zal
tweemaal per jaar een bataljon territo-
riale troepen afleveren, hetgeen telken-
male een bestaand bataljon zal aflossen.

In dit verband moet nog worden ge-
noemd het project der Nationale Re-
serve.

Aangezien nog geen beeld kan wor-
den verkregen van de omvang, welke
deze actie tot het organiseren der ge-
zagsgetrouwe vrijwilligers zal aanne-
men, kan geen mededeling worden ge-
daan omtrent de te verwachten sterkte
van dit onderdeel.

Voorts is de behoefte gebleken aan
Territoriale luchtdoelartillerie, welke zal
worden verkregen door het personeel
der luchtdoelartillerie, behorende tot de
tweemaal per jaar te vormen zelfstan-
dige brigades niet naar Indonesië te zen-
den, doch een bestemming hier te lande
te doen volgen.

Gelet op het vorenstaande zal de ge-
middelde jaarsterkte der territoriale
troepen, ongerekend de dienstplichtigen
in opleiding bij een depot, 3225 man be-
dragen.

C. Scholen en Onderwijsinrichtingen.

Zoals reeds hiervoor onder „Algemene
lijnen van het te volgen beleid” werd
vermeld, zal de vorming van instructief
kader krachtig ter hand worden geno-
men, ten einde t.z.t. aan de behoeften
van de toekomstige legerorganisatie te
voldoen. In dit verband zij vermeld, dat
zich reeds thans ernstige tekorten aan
instructief kader bij de vredesonder-
delen voordoen, terwijl een deel van
het beschikbare kader, met name het
deel dat uit reserve- en dienstplichtig
personeel bestaat, binnen afzienbare
tijd dient te worden vervangen.

De opleiding tot beroepsofficier aan
de Koninklijke Militaire Academie
Breda zal bij de aanvang van 1949
zijn begonnen. Voorts zullen aan deze
onderwijsinrichting applicatiecursussen
worden gehouden ter verdere opleiding
van reserve-officieren, die in beroeps-
dienst overgaan. De gemiddelde jaar-
sterkte aan leerlingen van beide cate-
gorieën zal omstreeks 250 bedragen.

De opleidingstijd aan de Koninklijke
Militaire Academie zal voor de cadet-
ten van alle wapens en dienstvakken
2 jaar bedragen nadat zij de school voor
reserve-officieren met voldoende resul-
taat hebben gevolgd. Een uitzondering

wordt gemaakt voor de cadetten der genie, verbindingdienst en technische troepen, die een driejarige opleiding aan de K.M.A. zullen ontvangen, zonder tevoren tot reserve-officier te zijn opgeleid en nadien als officier nog een applicatiecursus van 2 jaar zullen doorlopen.

D. Vredeskernen, opleiding van de lichte troepen.

Het ligt niet in de bedoeling in de bestaande vredeskernen, welke belast zijn met de opleiding, gedurende het jaar 1949 belangrijke wijzigingen te brengen.

Uitbreiding zal worden gegeven aan het proefeskadron vechtwagens, zulks in verband met de voortschrijdende ontwikkeling van de gepantserde gevechtsmiddelen bij de Koninklijke landmacht. Daarentegen is afgezien van de vorming van pantserdoelartillerie, in afwachting van het verkrijgen van een juist inzicht omtrent de beste wijze van bestrijding van gepantserde aanvalsmiddelen. De vredeskernen, welke belast zijn met de opleiding van de lichte troepen, bestaan in 1949 uit:

- 7 infanteriedepots (waarvan 1 bestemd voor de opleiding van territoriale troepen);
- 1 mitrailleurdepot;
- 1 depot cavalerie;
- 1 depot vechtwagens;
- 1 depot veldartillerie;
- 1 depot lichte luchtdoelartillerie;
- 1 depot pioniers;
- 1 depot verbindingstroepen;
- 1 depot geneeskundige troepen;
- 1 depot pontonniers;
- 1 regiment aan- en afvoertroepen;
- 1 regiment technische troepen;
- 1 regiment uitrustingsstroepen;
- 1 korps verplegingstroepen.

De totale sterkte dezer eenheden zal, met uitzondering van de op te leiden dienstplichtigen, de geneeskundige troepen en de K-troepen, rond 3600 man bedragen.

Het contingent dienstplichtigen voor de Koninklijke landmacht wordt voor 1949 op 2 ploegen van plm. 13650 man begroot.

Dit contingent is groter dan dat voor 1948. De vermeerdering wordt verklaard uit de omstandigheid, dat onderdelen voor de dienst in Nederland dienstplichtigen nodig hebben, waarop in 1948 niet of niet in voldoende mate was gerekend (territoriale troepen, pontonniers, aan- en afvoertroepen, militaire administratie, diensten K.M.G. enz.).

Voor de registratie en oorlogsvoorbereiding zijn de vóór de samentrekking der opleidingseenheden bestaande regimenten gehandhaafd, zij het dan, dat elk dezer regimenten slechts bestaat uit een mobilisatiebureau van maximaal 6 militairen.

Legerluchtmacht.

In Indonesië kan, voor zover thans valt te voorzien, worden volstaan met het handhaven en op sterkte houden van de reeds aanwezige eenheden en — waar nodig — met aflossing van het personeel daarvan.

Voor wat betreft de Legerluchtmacht in Nederland dient te worden voortgegaan met de vorming van gevechtseenheden binnen het raam van hetgeen de defensie van West-Europa te dien aanzien noodzakelijk maakt. In dit opzicht is het militair overleg voldoende voortgeschreden om inzicht te hebben in hetgeen de Nederlandse bijdrage zal moeten vormen.

Met de uitvoering van een gedeelte van deze bijdrage zal in 1949 een aanvang moeten worden gemaakt.

Dit omvat de aanschaffing op beperkte schaal van luchtvaartmaterieel, alsmede de daarbij behorende technische uitrusting en het maken van een aanvang met het in gereedheid brengen van de vliegbases, welke voor de luchtverdediging onontbeerlijk zijn. Voorts wordt een begin gemaakt met de aanleg van het voor de luchtverdediging benodigde verbindingstnet.

De opleidingen van luchtverend en grondpersoneel zijn in harmonie gebracht met het hiervoren genoemde opbouwplan der Luchtverdediging, met dien verstande evenwel, dat — om redenen van economische aard — voortgegaan zal worden deze opleidingen zowel ten behoeve van de Legerluchtmacht als de Marine Luchtvaartdienst te handhaven bij het inmiddels definitief tot stand gekomen Commando Luchtvaartopleidingen. Dit commando ontvangt richtlijnen voor de nodige opleidingen van de Ministers van Marine en van Oorlog en maakt, voor wat betreft de materiële behoeften, gebruik van het apparaat, dat in handen is van de Commandant Legerluchtmacht Nederland, welke functionaris destijds eveneens de functie bekleedde van Directeur der Luchtstrijdkrachten. Evenals zulks in 1948 het geval was, zullen de materiële kosten, verbonden aan het gezamenlijke opleidingsapparaat, door beide betrokken Ministeries worden gedragen. In verband daarmee is dan ook slechts

50 % van bedoelde kosten op deze begroting opgebracht.

Rekening houdende met de normaal optredende verliezen en slijtage zal ook dit jaar een bedrag moeten worden opgebracht voor vervanging van luchtvaartmaterieel, ten einde de bestaande eenheden niet alleen op sterkte te houden, doch eveneens aan te passen aan de eisen, gesteld aan de opleidingen bij het in gebruik nemen van moderner luchtvaartmaterieel.

Ten slotte is er naar gestreefd om tot uitbreiding van het beroepspersoneel te geraken, waaraan de legerluchtmacht grote behoefte heeft, aangezien dit onderdeel — strategisch gezien — steeds gevechtsgereed moet zijn en zijn gevechtsparaatheid niet afhankelijk kan stellen van het tijdverlies, dat onvermijdelijk gepaard gaat met mobilisatie.

De gemiddelde jaarsterkte der legerluchtmacht Nederland is geraamd op omstreeks 7550 man.

MEDEDELINGEN VAN DE DIENST VAN DE K.M.G.

DIRECTORAAT BEHEER EN VERSTREKKING

Kleding en Diversen.

Door stagnatie in de aflevering door de industrie kon de lichte 1948 — II nog niet van sportschoenen, wapen- en korps onderscheidingstekenen worden voorzien. Na ontvangst en distributie van deze artikelen over de Garnizoens Kleding Magazijnen zullen de Toeziende Chefs voor verstrekking aan de onderdelen zorgdragen.

Motormaterieel.

Overgegaan wordt tot het impregneren van een partij dekzeilen. Voor 3 tonners die nog niet met een dekzeil zijn uitgerust, komt een kleine partij nieuwe dekzeilen in voorraad.

Motorkettingen, tandwielen en auto-koplampen zijn nog niet voorradig. Door de R.I.M.I. worden jeeps, Ford 3 tonners, Chevrolet 3 tonners, Veld art. trekkers, etc. in serie gerevideerd, hetgeen oorzaak is, dat momenteel aan aanvragen voor verwisselstukken niet ten volle kan worden voldaan.

In de behoefte aan $\frac{3}{4}$ tonners A.D. moet nog steeds door 3-tonners worden voorzien.

Tijdelijk benodigd materieel kan voorlopig niet worden verstrekt. Met ingang van 1 October 1948 mogen geen voertuigen ter reparatie bij R.I.M.I. of V.C.A. worden aangeboden, noch in één der voertuigenparken worden ingeleverd, in-

dien deze niet gedekt zijn door een volledig ingevuld (nieuw) controleboekje en reparatiekaart.

Tevens zal van 1 October 1948 af aan B.O.S. stations uitsluitend op vertoon van het **nieuwe** controleboekje benzine, olie of smeermiddelen worden verstrekt.

DIRECTORAAT VERKEERSWEZEN

1. Het komt voor dat militairen die zich voor dienst in het buitenland bevinden, door verschillende omstandigheden geen gebruik maken van de hen verstrekte treinbiljetten.

In dat geval dienen de biljetten in het station waar het vertrek zou plaats vinden als „niet gebruikt” te worden afgestempeld en na terugkomst aan de Sectie Reizen Buitenland van het Directoraat Verkeerswezen te worden teruggezonden.

Dit geldt niet voor Britse „Railway Warrants”.

2. Herhaaldelijk worden gebruikte reiswijzers toegezonden aan de Sectie Reizen Buitenland van het Directoraat Verkeerswezen.

Dit is in strijd met de voorschriften. Na terugkomst van een reis naar het buitenland, hetzij voor dienst of verlof, dienen de reiswijzers bij het onderdeel waartoe de betrokken militair behoort, te worden ingeleverd.

Daarna dient door de Commandanten te worden gehandeld zoals voorgeschreven in L.O. 1946, Nr. 249, punt 2.

UIT DE VAKPERS

VERZORGINGSDISCIPLINE.

Een troepeneenheid kan slechts zover oprukken, als zijn verzorging dit toelaat.

Ik wens, dat ge deze wenken over de verzorgingsdiscipline grondig bestudeert en goed onthoudt en dat ge al uw invloed aanwendt, om bij iedere man de gewoonte in te prenten tot het goed bewaren, beveiligen, onderhouden en opleggen van voedsel, wapens, brandstof, motortransportmiddelen, overig materieel en alle verdere legerbehoeften en dat ge daarbij steeds het goede voorbeeld geeft.

BEN LEAR, Luitenant-Generaal,
Commandant van de Leger-
Grondtroepen.

De opvoeding (opleiding) daarvan.

Het opleiden van de man tot een goede verzorgingsdiscipline is even belangrijk als iedere andere vorm van opleiding. Uw opleidingsprogramma moet vaste uren daarvoor aangeven. Ook voor deze lesuren moet ge U terdege voorbereiden en weten wat ge te zeggen en te tonen hebt.

Ge moet hierbij de hulp van de man zelf inroepen. Openhartigheid is hierbij een eerste vereiste. Vestig er de aandacht op, dat men een gemeenschappelijk bezit in beheer heeft, want iedereen is immers belastingbetaler.

Voeding. Het is een blijvende order voor de legergrondtroepen, dat niemand meer voedsel neemt dan hij nodig heeft en dat men dus na de maaltijd niets op zijn bord laat liggen. Vet en beenderen worden gebruikt bij de aanmaak van springstoffen. Leert uw mensen wat met de spoeling zoal gedaan wordt.

Kleding. Vestig de nadruk bij uw mensen op het spreekwoord: „Voorzorg bespaart veel nazorg” en dat het tijdig wassen van sokken, werkpakken enz. het leven evengoed veraangenaamt als het dragen van keurige overkleding. In een gevechtsperiode is de aanvoer van munitie echter belangrijker, dan de zorg voor de kleding.

Wapens. Leert uw mensen, dat een wapen geheel buiten gebruik wordt gesteld indien een klein onderdeelje er van verloren gaat. Het gaat hier niet om de kleine onkosten, die de man moet betalen; in het gevecht kan dit kleine verlies de grootste gevolgen hebben.

Benzine. Iedereen die met benzine of

olie te maken heeft, moet goed weten, dat hij bij het aftappen niets daarvan verspilt.

Motorvoertuigen. Leert uw chauffeurs, dat ze bij iedere rust en tijd van afwachten hun wagen controleren (first echelon maintenance) en dat ze dit niet uitstellen tot aan het einde van de rit. Zolang zij hun wagens goed onderhouden, blijven die goed lopen.

Hygiëne en gezondheidstoestand. Laat uw mensen instinctmatig de gezondheidsregels nakomen. De beste soldaat is weinig meer waard als hij ziek is. Hij moet dus zoveel mogelijk trachten ziekten te voorkomen.

Administratieve regelen gelden niet alleen voor de verzorgingsdiensten. Ieder moet de betekenis daarvan doorgronden. Het is niet voldoende een goede sergeant van de verzorgingsdienst te hebben, neen, iedere man moet zich zelf in die richting inschakelen.

In het gevecht.

Het individuele oppotten van allerlei voorraden leidt tot overbelasting van de voertuigen of tot te zware eigen uitrusting en kan aanleiding geven tot moeilijkheden bij de bewegingen.

Het wegwerpen van voorgeschreven uitrustingsstukken door de man, om gemakkelijker te kunnen voortgaan, leidt later tot een verhoogde aanvoer om die weer aan te vullen. Om dit te voorkomen moet de commandant te voren overwegen of de persoonlijke bepakking voor een bepaalde opdracht niet moet worden verminderd.

Het vormen van niet voorgeschreven reserves en voorraden bij batterijen en andere opstellingen leidt tot tekorten bij andere onderdelen.

Het achterlaten van munitie, ook van kleine hoeveelheden, staat gelijk met het ontwapenen van uzelf en van uw medesoldaten op een later tijdstip.

Voertuigen, gereedschappen en reserveonderdelen zijn steeds in beperkte mate aanwezig. Legereenheden, die daarvan meer achterhouden dan voorgeschreven is, zijn oorzaak dat andere eenheden niet tijdig van hun uitrusting kunnen worden voorzien.

Worden tanks en andere voertuigen ruw behandeld, dan zullen ze niet spoedig te herstellen zijn, waardoor reparatieinrichtingen overbelast worden en de aanvulling bemoeilijkt wordt.

Het vervoer moet nooit onnodig verzwaard worden. Benzine en olie ver-

tegenwoordigen een zeer groot percentage van de aan te voeren tonnage. Motorvoertuigen komen geen meter vooruit zonder deze brandstof. Onconomisch gebruik en verspilling daarvan zijn daarom sabotage.

Het is van het uiterste belang, dat beschadigd waardevol materieel, zoals radiotoestellen, wapens enz. ter reparatie worden opgezonden, om later weer dienst te kunnen doen. Om over voldoende voorraden te kunnen beschikken, moet men het oud te herstellen materieel steeds naar achteren afvoeren.

Het is ook van belang, dat opgaven worden verstrekt van veroverd vijandelijk materieel en van andere buitgemaakte goederen en dat deze onder een centrale contrôle komen. In geen geval mag men iets van dit materieel afhalen, noch mag er iets aan vernield worden. Ze kunnen van de grootste waarde zijn voor de inlichtingendienst en voor het opmaken van nieuwe operatieplannen.

Hoe goed men ook wil strijden, de veldslagen zullen niet gewonnen worden zonder een goede verzorgingsdiscipline.

Tricotagefabriek „Geleen” — Geleen

TRICOT ONDER- en BOVENKLEDING

COOP. ARNHEMSE MELKINRICHTING
EN ZUIVELFABRIEK
WESTERVOORTSEDIJK 103 · TEL. 24441 · 24442

CAMIZ
ARNHEM

N.V. Handelscompagnie

Hoofdkantoor, Magazijnen en Werkplaatsen:
WAALHAVEN O.Z. No. 1, ROTTERDAM—Z.
Telefoon 79500 (10 lijnen)

IJzerwaren en Gereedschappen
Draadartikelen
Takelblokken
Scheepsijzerwaren
Draadlieren
Staaldraad- en Manillatouw

**in alle maten en constructies
voor ieder gewenst doel**